

N:o 13.

Ank. till Riksd. Kansli d. 31 Mars 1868, kl. 5 e. m.

*Betänkande och förslag angående Riksbankens Låne- och Kreditiv-
rörelse.*

Jemlikt 5 § af Banko-Utskottets instruktion, åligger det Utskottet att angående de förändringar, som kunna prövas nödiga i afseende, bland annat, på Riksbankens upp- och utlåningsrörelse, till Riksdagen inkomma med utlåtande och förslag; och då Utskottet nu går att, efter verkställd granskning af de i hittillsvarande reglemente befintliga, i 4:de Artikeln intagna stadganden, fullgöra berörda åliggande, har Utskottet så mycket hellre kunnat följa det förut iakttagna förfaringssättet att endast omförmåla de punkter, vid hvilka förändring antingen af någon motionär blifvit ifrågasatt eller af Utskottet sjelft ansetts erforderlig, som de flesta af nuvarande bestämmelser kunna bibehållas oförändrade.

Bland de i fråga om Riksbankens lånerörelse vid innevarande riksdag framställda förslag förekommer först Herr *Anders Gudmundssons* (Andra Kammaran N:o 127) »att af Riksbankens tillgångar bildas en fond till belopp af minst 5 millioner R:dr att användas till utlåning mot inteckning i fast egendom på landet, på vilkor och mot uppfyllande af föreskrifter, som af Banko-Utskottet blifvit föreslagna och af Kamrarne komma att fastställas.»

I den framställning, hvarmed motionären inleder nyss anförda förslag, synes han vilja uttala den mening, att det Riksbanken, jemte skyldigheten att upprätthålla myntvärdet, föresatta ändamål, att med lån understödja alla betydligare näringsgrenar, skulle hafva blifvit bättre uppfyllt genom den tillförene följda grundsats att för särskilda näringsgrenar afsätta vissa särskilda fonder, då han, i motsats häremot anför, hurusom numera fonden för utlåning mot inteckning i fastigheter på landet försvunnit, allmänna Diskontfonden förminskats samt räntan å kreditiven till Manufakturdiskonten och Jernkontoret förhöjts, för att samla de i dessa rörelsegrenar använda medel i Handels- och Näringsdiskontfonden till ensidig fördel

för en skadlig handelsrörelse. Omförmälände de bekymmer, som för närvarande trycka landtbruksnäringens idkare, angifver motionären den förnämsta orsaken härtill, utom i ogynnsamma skördar, ligga uti en för landbrukarnes näringsfång ogynnsam finansiell lagstiftning, i det de blifvit bortvisade från Riksbanken och hänvisade till Hypoteksbanken samt, då denna icke kunnat uppfylla deras önskningar, nödgats anlita de enskilda bankinrättningarne och genom de vilkor, på hvilka dessa lemnat försträckningar, förts till ruin. För att åvägabringa en i detta förhållande nödig förbättring, yrkar motionären biträde af Riksbanken genom införande derstädes ånyo af en amorteringslånerörelse, i afseende på de närmare vilkoren för hvilken han antyder, att räntan borde sättas högst till 5 procent och betalningstiden ej öfverstiga 20 år; och angifver han såsom möjliga tillgångar för den föreslagna lånefonden dels Riksbankens ännu icke disponerade vinstmedel, dels reservfonden, dels ock de från allmänna Hypoteksbanken ingående afbetalningar å dess skuld för öfvertagna fastighetslån, de medel, som ingå från upphörande Filialbanker, samt den tillgång Riksbanken eger uti obligationer.

Vid den pröfning Utskottet egnat åt denna, till den viktiga landtbruksnäringens befrämjande afsedda motion, har Utskottet i första rummet haft att taga i betraktande, huruvida medel för den afsedda utlåningsfonden kunde af Riksbankens tillgångar beredas, utan att andra lika viktiga eller viktigare ändamål åsidosättas.

Härvid får icke lemnas ur sigte Riksbankens första och förnämsta åliggande att upprätthålla landets myntvärde, hvilket åliggande, synnerligast under sådana förhållanden, då näringarnes och affärsverksamhetens jemna gång är utsatt för rubbningar, kräfvat särskild uppmärksamhet. Det ligger i sakens natur att landet skall för den inre rörelsen behöfva stundom mera stundom mindre rörelsemedel och för sina liqvider med utlandet tidtals anlita den befintliga metalliska fonden, vare sig i form af vaxlar eller klingande valuta. För att, under de vaxlingar i det utelöpande sedelbeloppet, den metalliska valutans och dessas inbördes förhållande till hvarandra, som häraf ständigt föranledas, trygga möjligheten att alltid kunna honorera sina sedlar och öfriga förbindelser, måste Riksbanken vara i stånd att med erforderlig skyndsamhet kunna disponera öfver en betydlig del af de tillgångar han under tiden, till näringarnes och affärsrörelsens tjänst, har i utlåning använda; och Riksbanken kan derföre icke utan en våda af den svåraste beskaffenhet, genom utlåning på längre tid fästa denna del af sina tillgångar på ett sådant sätt, att han är urståndsatt att vid behof återfå densamma. Huru mycket af dessa tillgångar Riksbanken må behöfva för nämnda ändamål hålla tillgängligt, lærer väl icke kunna med någon bestämdhet afgöras, och kan under olika förhållanden vara olika; men en försigtig bankförvaltning måste hålla denna summa snarare för hög än för låg. Särskildt torde det för Riksbanken vara nödvändigt att, i och för ofvan angifna ändamål, hålla ett betydligt belopp i försträckningar på kortare tider, då denna Bank endast härigenom kan utöfva ett nödigt inflytande på rörelsen, och då, från en

annan sida den rubbning, som ovilkorligen i någon mån måste göra sig kännbar, när Riksbanken från lånerörelsen i och för metalliska kassans behof indrager någon del af sina medel, blifver desto svårare, ju större den del, som indrages, är i förhållande till det hela, och ju svårare det är för Riksbanken att, utan alltför mycket missnöje och klagan från de lånebehöfvandes sida, kunna göra öfverhufvud någon indragning å sin lånerörelse.

Motionären har också icke, bland de tillgångar han antydt för bildande af den utaf honom föreslagna fonden, tagit i beräkning att någon del af hvad som nu användes i den s. k. handels- och näringslånerörelsen skulle derifrån dragas; men om, såsom motionären deremot ifrågasatt, reservfonden skulle dertill användas, så måste i och med detsamma lånerörelsen minskas. Reservfonden består nemligen i sjelfva verket af den del utaf sedelutgifningsrätten, som anses böra hållas obegagnad, för att i händelse af påkommet behof kunna användas; och som en sådan reserv alltid är nödvändig, så måste, om den nu befintliga användes, annan i stället beredas, hvartill utväg icke funnes, annorlunda än genom indragning från lånerörelsen, enär Riksbankens öfriga fordringar antingen alldeles icke, eller åtminstone icke utan lång tidsutdrägt, kunna realiseras.

Dessa bestå nemligen, såsom motionären angifvit, hufvudsakligen i obligationer, amorteringslån mot inteckning i stadsfastigheter, fordran hos allmänna hypoteksbanken för till denna öfverflyttade fastighetslån samt i försträckningar till filialbanker.

Af nyss omförmälda anledning kan den föreslagna lånefonden icke heller åstadkommas genom sist omförmälda fordringar. Bankens obligationer äro nemligen till en del af sådan beskaffenhet, att de icke lära kunna realiseras genom försäljning, eller annorlunda än att de i mån af förfallotidernas utlöpande eller genom utlottning inlösas af utgifvarne. Den öfriga delen torde dels vara erforderlig såsom reserv och dels icke under närvarande förhållanden kunna utan alltför betydlig förlust säljas.

De medel, som inflyta i afbetalning å stadsfastighetslån, utgöra ett ringa belopp; den från allmänna Hypoteksbanken för detta år skedda afbetalningen utgör i kapital endast 162,290 R:dr, och af filialbanksförsträckningarne ingå under året allenast 1,027,500 från filialbankerna i Calmar och Helsingborg, som upphöra den förra den 14 Augusti och den sednare den 1 Oktober.

För öfrigt äro de på nu omförmälda fordringar influtna medlen redan inbegripna uti reservfonden, så att deras anvisande till en särskild lånefond i sjelfva verket skulle utgöra en minskning i reservfonden, i hvilken dessutom äfven ingå Riksbankens influtna vinstmedel, om dispositionen af hvilka sistnämnda Utskottet redan afgifvit förslag.

Det anförda torde ådagalägga, att Riksbankens närvarande ställning icke lemnar medel till den af motionären ifrågasatta särskilda utlåningsfond, äfven om

det för öfrigt kunde finnas lämpligt att nu ånyo i Riksbanken införa en amorteringslånerörelse af samma beskaffenhet, som den, hvilken i följd af 1862—1863 års riksdags beslut upphörde med år 1864, eller att i allmänhet återgå till ett sådant förvaltningssätt, som det tillförene följda, hvarigenom Riksbanken skulle förlora allt inflytande på affärsrörelsens gång och måhända se sig ur stånd att vid svårare tidpunkter fullgöra sin silfverutvexlingsskyldighet.

Ehuru stort afseende jordbrukarnes, liksom andra näringsidkares närvarande belägenhet må förtjena, tror Utskottet det dock vara af största vigt att i främsta rummet åt Riksbanken bevara en tryggad ställning, och att först derefter tillse i hvad mån denna inrättning kan direkt understödja näringarne; i hvilket sistnämnda afseende Utskottet vill erinra, att äfven det slags lånesäkerhet, som jordbrukarne böra kunna erbjuda, eller inteckning i fast egendom, vid Riksbankens utlåningsrörelse icke afvisas, utan emottages såväl vid lån från den s. k. Handels- och Näringsdiskontfonden, som Omsättningslånefonden;

Utskottet finner sig, på grund af hvad nu blifvit anfördt, icke annat kunna än

1:o)

afstyrka bifall till Herr Anders Gudmundssons ifrågavarande motion.

I sammanhang med 44 § af Bankoreglementet har Utskottet till behandling företagit en af Herr *A. O. Wallenberg* inom Första Kammaren väckt motion, N:o 49, deri blifvit hemställt, att Riksdagen, i ändamål att främja den vid sistlidne riksdag uttryckta önskan om Kommers-kollegii indragning, måtte besluta upphörande med år 1868 af det kreditiv, stort 2,250,000 R:dr, som den s. k. Manufakturdiskonten hittills från Riksbanken disponerat; i sammanhang hvarmed motionären för öfrigt föreslagit, att Riksbanken skulle vid innevarande års slut emottaga i slutliqvid för detta kreditiv de icke förfallna lånehandlingar Manufakturdiskonten innehar, med skyldighet för den sistnämnda att inom 1869 års utgång ersätta den förlust, som genom berörda lånehandlingars öfvertagande möjligen kunde drabba Riksbanken, samt att denna bank, med de 2,250,000 R:dr, öfver hvilka densamma sålunda återbekomme sin förfoganderätt, borde utvidga sin kassakreditivrörelse och derved tillgodose företrädesvis dem, som haft lånerätt i manufakturdiskonten.

Motionären har angående den ifrågavarande låneinrättningen lemnat åtskilliga uppgifter, till förfullständigande af hvilka samt deras berigtigande i några delar Utskottet anser sig, efter de upplysningar Utskottet i frågan inhemtat, böra ytterligare meddela följande:

Enligt nu gällande, den 8 Februari 1844 utfärdade, förnyade reglemente för Manufakturdiskont-inrättningen, hvilken är ställd under Kommers-kollegii förvaltning, är densammas ändamål att med antaglig säkerhet, genom lån understödja

inhemska fabriks- och manufakturinrättningar i förhållande till värdet af deras tillverkningar och tillverkningarnes olika behof af låneunderstöd.

Alla slags fabriker och manufakturer äro likväl icke *låneberättigade* i Manufakturdiskonten, hvarförutan de, åt hvilka en sådan rätt är tillförsäkrad, åtnjuta densamma i olika grad, ity att samtliga låneberättigade inrättningar äro fördelade i tre klasser, af hvilka lånerätten, som bestämmes i förhållande till värdet af hvarje inrättnings tillverkningar, är störst för första klassen, samt utgör för den andra tre fjerdedelar och för den tredje allenast hälften af första klassens lånerätt.

Till första klassen höra: klädes- och sidenfabriker, bandfabriker för deras tillverkning af sidenband, stoff-fabriker för i sjelfva väfnadssättet fasonerade och blommerade mattväfnader, glasbruk, sulläders- och saffianstillverkningar samt tillverkningar af polerade eggjern och andra fina manufakturmiden, med undantag af Eskilstuna fristads tillverkningar, hvilkas idkare tillika med deras förläggare åtnjuta en särskild, högre lånerätt, uppgående för manufakturisterne till 33 $\frac{1}{2}$ procent af tillverkningsvärdet och för förläggare till 40 procent af förlagssumman.

Till andra klassen höra linne-, hamp- och bomullsfabrikernas tillverkningar af kulörta väfnader samt af damastväfnad, stoff-fabrikerna för andra tillverkningar än de under första klassen omförmälda, kattunfabriker för tillverkningar, som blifvit der både till väfnad och tryckning förfärdigade, vaxduksfabriker för enahanda tillverkningar, pappersbruk, oljeslagerier och alunverk.

Till tredje klassen höra bandfabrikernas tillverkningar af bomulls-, linne- och ylleband, linne-, hamp- och bomullsfabrikerna för ofärgade väfnader, segel-, tältduks- och strumpfabriker, kattun- och vaxduksfabriker, der endast tryckning verkställas af annorstädes tillverkade väfnader, samt mekaniska spinnerier.

Öfriga, icke uppräknade fabriks- och manufakturinrättningar ega icke att undfå understöd, såvida icke Kongl. Maj:t, uppå särskild ansökan, åt en eller annan fabrik beviljat rättighet dertill.

Hvarje fabriksidkares lånerätt bestämmes efter en af honom beedigad uppgift om det föregående årets tillverkningsvärde; och skola för alla de fabriksidkare, som önska erhålla lånerätt, årligen inom den 20 Januari så beskaffade uppgifter vara genom städernas magistrater insända till Kommers-kollegium, som derefter, med afseende på de för året till utlåning tillgängliga medel, bestämmer fördelningen såväl emellan klasserna, som emellan hvarje lånesökande inom hvardera klassen.

För lånen skola afgifvas förbindelser, åtföljda af hypotek, bestående af så kallade löpande reverser, eller accepterade invisningar, eller accepterade räkningar å borgade varor, eller borgen, eller accepterade, i Stockholm betalbara, inrikes vaxlar, eller annan säkerhet, som Kommers-kollegium finner antaglig.

Lånen meddelas på minst en, högst nio månader; men har, efter hvad Utskottet inhemtat, sedan långt tillbaka, låntagare, som inom förfallotiden för sitt lån inlemnadt och fått godkänd ny förbindelse, tillåtits att utan förutgången inbetalning

öfverföra det gamla lånet på ny räkning; hvadan lånen i sjelfva verket kunna blifva under längre tider stående.

Räntan å diskontlånen från Manufakturdiskonten har varit bestämd till 4 procent, men höjdes från den 1 Juli 1866 till 5 procent, enär denna ränta i allmänhet hållits en procent öfver den, som Manufakturdiskonten sjelf haft att erlægga till Riksbanken för dess kreditiv derstädes, och hvilken sistberörda ränta varit 3 procent intill nyssnämnda tid, då densamma höjdes till 4 procent.

Af Manufakturdiskontens tillgångar är en särskild summa afsatt, hvaraf s. k. förlagslån utaf Kongl. Maj:t beviljas till understöd för anläggning och drifvande af större inrättningar i fabriksväg af antingen ny eller väsendtligen förbättrad beskafhet, för hvilka lån särskilda vilkor äro bestämda eller kunna af Kongl. Maj:t föreskrifvas; och lära dessa vilkor vara, att lånen få innehafvas, mot 5 procents ränta, under de första 4 åren utan afbetalning å kapitalet samt under ytterligare 4 år med afbetalning af $\frac{1}{4}$ hvarje år.

Den för sådana förlagslån afsatta summa, hvilken utgjorde till och med år 1866 750,000 R:dr, men enligt Kongl. Brevet af den 14 December 1866 bör årligen ökas med 50,000 R:dr, till dess den uppnått en million riksdaler, är för innevarande år bestämd till 850,000 R:dr.

Enligt en af Kommers-kollegium d. 18 Juni 1867 till Kongl. Maj:t afgifven berättelse, utgjorde vid 1866 års utgång Manufakturdiskontens egna tillgångar, efter afdrag af skulden till Riksbanken med ränta, ... R:dr 1,730,371: 77, deraf kontanta medel och säkra fordringar . . . R:dr 1,533,509: 68.

Osäkra, på konkursutredning m. m. beroende, fordringar

för lån i vanlig diskontväg . . . . . 175,812: 17.

Resterande kapital å ett förlagslån 1,419: 59,

derå samt å ett till kapitalet guldet för-

lagslån upplupna räntor . . . . . 19,630: 33. 196,862: 09. 1,730,371: 77.

Vid den fördelning af Manufakturdiskontens säkra fordringar tillika med behållningen i Riksbanken samt inflytande intressemedel, hvilken uppgjordes i Januari månad 1866, beräknades dessa tillgångar till . . . . . R:dr 3,960,149: 99.

Enligt då tillika uppgjord förslagsberäkning öfver afdragsposter, antogos dessa komma att utgöra: ränta till Riksbanken

å kreditivet . . . . . 67,500: —

aflöning, arfvoden och pension . . . . . 29,850: —

d:o till Norrköpings ullkontors tjänstemän m. m. . . . . 3,000: —

pensioner till tjänstemän och betjente vid de upphörda stämpelkontoren i Stockholm, Göteborg, Norrköping

och Nyköping . . . . . 8,980: —

Transport 109,330: — 3,960,149: 99.

	Transport	109,330: —	3,960,149: 99.
Skrifmaterialier och diverse utgifter, såsom revisions-			
kostnader, vikariatsarfvoden m. m.		2,000: —	
	R:dr	111,330: —	
Ersättning till Riksgälds-kontoret för af statsmedlen ut-			
gående anslag till Teknologiska institutet.		21,000: —	
Anslag för 1866 års industriutställning i Stockholm		25,000: —	
Anslag till förlagslån		750,000: —	
Anståndslån*)		43,663: 17.	
Eskilstuna förläggares lånerätt		194,923: —	
Eskilstuna manufakturisters d:o		326,838: —	1,472,754: 17,
hvar efter återstod till fördelning emellan de tre klasserna af öfrige			
låneberättigade			2,487,395: 82.

Det tillverkningsbelopp, hvar för lånerätt söktes, utgjorde: inom första klassen R:dr 20,684,897; inom andra klassen R:dr 5,854,164; och inom tredje klassen R:dr 12,079,762.

Inom första klassen erhöles lånerätt till 8 procent af tillverkningsbeloppet med . . . . . R:dr 1,654,791: —
 samt till följd deraf inom andra klassen till 6 procent med . . . . . 351,249: —
 och inom tredje klassen till 4 procent med . . . . . 483,190: —
 Summa R:dr 2,489,230: —

Beträffande de ofvan uppgifna sifferförhållandena, bör Utskottet vidare upp-
 lysa följande:

Uti de för aflöning, arfvoden och pension upptagna R:dr 29,850 ingå, utom det för året tillfälliga högre belopp, som i begrafningshjälp utbetalts till affidne Kommersrådet Borelii sterbhus, dels lön till ett kommerseråd med 4,000 R:dr, sportelersättning till advokatfiskalen i Kommers-kollegium i hans egenskap af diskontens ombudsman, R:dr 1,800, samt arfvode till en kanslist hos ombudsmannen R:dr 600, dels och lönebidrag till presidenten i Kommers-kollegium, R:dr 1,500, till två kommerseråd efter 1,000 R:dr till hvardera samt till ett kommerseråd 500 R:dr, af hvilka belopp likväl lönebidraget till Kommers-kollegii president nu, då presidents-
 embetet är otillsatt, besparas.

Sedan Ullkontoret i Norrköping numera, enligt Kongl. Maj:ts i sistlidne December månad fattade beslut, upphört, komma de därför utgående aflöningar att upphöra, dock att tillsvidare utgå R:dr 1,850 såsom pensioner åt kamereraren och

*) Härrörande hufvudsakligen derifrån, att Manufakturdiskonten måst, för bevarande af en dess fordran, öfvertaga en fastighet, som sedermera kunnat afyttras endast under vilkor, att återbetalningen af den deri in-tecknade summa fördelades på längre återbetalingstider.

en ålderstigen ullsorterare. De öfrige tjänstemännen erhöilo vid entledigandet i ett för allt ett års lön såsom gratifikation.

Det ofvan oförmälda pensionsbeloppet till tjänstemän och betjente vid de indragna stämpelkontoren i Stockholm, Göteborg, Norrköping och Nyköping, hvilket vid 1866 års början utgjorde 8,980 R:dr, har derefter något förminskats, och kommer naturligtvis att än vidare nedgå.

Af f. d. Ullkontorets hus ingår visserligen någon inkomst, men denna betäcker dock icke kostnaden för underhåll m. m., så att häraf någon årlig utgift kommer att föränledas, intilldess möjligen försäljning af berörda hus kan blifva beslutad och verkställd.

Anslaget till Teknologiska institutet, R:dr 21,000, har tillgodokommit institutet nästan ända från dettas inrättande, och anslaget, som numera utgår från Riksgälds-kontoret, hvilket åter från Manufakturdiskonten hittills därför erhållit ersättning, motsvarar i det närmaste den behållning Manufakturdiskonten haft derigenom att den i sin lånerörelse utlånat kreditivbeloppet till en procent högre ränta än Manufakturdiskonten sjelf till Riksbanken erlagt.

Slutligen må meddelas, att vid 1867 års slut voro utestående:
i vanlig diskontväg:

hos Eskilstuna fristads förläggare	145,676: 22.	
» d:o manufakturister	183,389: 25.	329,065: 47.
» fabriksaktiebolag	1,047,328: —	
» låntagare, som häfta i skuld för 20,000 R:dr och derutöfver	536,873: —	
» 105 låntagare, som hafva mindre lån än 20,000 R:dr	635,174: —	2,219,375: —
Förlagslån	795,669: 59.	
Anståndslån	36,365: 21.	832,034: 80.
		<u>Summa R:dr 3,380,475: 27,</u>

samt att antalet lånberättigade, oberäknadt Eskilstuna fristads förläggare och manufakturister, lärer utgjort: år 1855 183 st.; år 1866 179 st. och år 1868 147 stycken.

Det bör icke förnekas, att den ifrågavarande inrättningen varit för näringarne till väsentlig nytta under förflutna tiden, då tillfällena till låns erhållande voro inskränkta och fabriksväsendet hade en vida mindre utsträckning, än numera. Fabriks- och manufakturidkare hade då sannolikt få andra utvägar att i låneväg erhålla den för deras rörelses drifvande och utvidgande behöfliga kapitalförstärkning; och de belopp, hvarmed Manufakturdiskonten kunde tillhandagå, voro då, i jemförelse till rörelsens omfattning, vida mera betydande, än de numera, efter den stora utsträckning industrien tagit, i sjelfva verket äro. I hvad mån Manufakturdiskontens betydelse

delse i sistnämnda hänseende aftagit, visar sig vid jämförelsen emellan fondens tillgångar och summan af det tillverkningsvärde, för hvilket lånerätt tagits i anspråk; hvarförutan kan erinras, att ändock flera, högst betydande slag af fabriker icke äro uti den nämnda summan inbegripna, enär de äro uteslutna från lånerätt, med undantag af en eller annan fabrik, som erhållit särskildt medgifvande af Kongl. Maj:t att från Manufakturdiskonten undfå försträckning.

Sistnämnda förhållande, i förening med reglementets bestämmelse af särskilda klasser med olika lånerätt, förtjenar derjemte särskildt anmärkas derutinnan, att, då de från Manufakturdiskonten uteslutna, eller till endast mindre lån än andra berättigade, näringsgrenar numera för landet ega en vida större betydelse, än många bland dem, som hafva företräde i afseende på det understöd från det allmännas sida, som Manufakturdiskonten lemnar, sådant icke utan skäl kan anses såsom ett tillbakasettande af de förstnämnda. Detta kunde väl afhjelpas genom förändring af hittills gällande bestämmelser, sålunda att åt de nu uteslutna slagen af fabriker beviljades lånerätt, och att den nuvarande klassfördelningen ändrades eller upphäfdes; men härvid förekommer dels att i och med detsamma Manufakturdiskontens tillgångar skulle blifva ännu mera otillräckliga, än de nu äro, för det med inrättningen afsedda ändamål, dels att samma origtighet, som nu eger rum, skulle åter uppkomma, i mån som nya fabriksgrenar uppstå, eller de nuvarande fabriksgrenarnes utsträckning och betydelse i jämförelse med hvarandra förändras, ett förhållande, som säkerligen hädanefter icke mindre än hittills läser inträffa.

En annan omständighet, som, vid frågan om Manufakturdiskontens bibehållande för framtiden, bör tagas i betraktande, är den svårighet, som i hvarje låneinrättning, hvilken utöfvar sin verksamhet inom ett mycket vidsträckt område, måste förefinnas för bedömande af lånesökandes soliditet och beskaffenheten af de säkerheter, hvilka erbjudas. Under erkännande, att de förluster Manufakturdiskonten lidit icke, åtminstone under det sednaste tiotalet af år, varit eller kunna blifva betydande, enär, enligt Utskottet meddelade tillförlitliga uppgifter, inrättningens oguldna osäkra fordringar under nämnda tid uppgå till allenast omkring $\frac{1}{2}$ procent af utlåningssumman uti årligt medelbelopp, kan dock den nyssnämnda omständigheten icke förbises, så mycket mindre, som ifrågavarande svårighet tilltager, i samma mån som andra lånetillfällen uppstå. Så länge lånesökande nemligen äro inskränkte till en eller få låneinrättningar för fyllande af sitt lånebehof, är det naturligtvis lättare att vinna insigt om deras verkliga ställning, än när de kunna skuldsätta sig hos flera olika inrättningar, och dymedelst göra det omöjligt för en hvar af dessa särskildt att öferskåda låntagares affärsställning.

Af det anförda torde vara ådagalagdt, ej mindre att Manufakturdiskonten i dess nuvarande skick endast i alltför ringa mån motsvarar det dermed afsedda

ändamål, än äfven att denna inrättning icke kan genom en reorganisation göras ändamålsenlig; och Utskottet anser det fördenskull icke vara skäl att Riksbanken fortfarande till denna inrättning oförminskadt öfverlemnar det betydliga belopp, som hittills varit dertill anvisadt.

Men Utskottet kan å andra sidan icke tillstyrka, att hela det kreditiv Manufakturdiskonten ifrån Riksbanken åtnjuter nu på en gång frántages densamma. Ehuru jemförelsevis obetydliga Manufakturdiskontens utlåningstillgångar må vara, i förhållande till fabriks- och manufakturindustriens närvarande utsträckning på det hela, skulle dock, om hela kreditivet på en gång indroges, många, om icke de fleste af dem, som nu genom detta kreditiv äro i åtnjutande af låneförsträckning, råka i en svårighet, som isynnerhet under närvarande ogynsamma förhållanden, blefve högst kännbar och måhända oöfvervinnerlig. Detta blefve sannolikt framför allt fallet med Eskilstuna stads förläggare och manufakturister. Till följd af den höga låneprocent, hvartill desse äro berättigade, hafva de, synnerligast de sistnämnde, som hvar för sig drifva sin rörelse i allenast en inskränkt skala, kunnat grunda densamma till en stor del på de lån Manufakturdiskonten försträckt åt dem; och vid sådant förhållande skulle en indragning på en gång af detta understöd sannolikt helt och hållet omintetgöra den jernförädlingsindustri, som nu idkas i Eskilstuna. Utan tvivel bör denna industri, om de nuvarande små manufakturisterne förenade sig i bolag och derigenom satte sig i tillfälle att komma i åtnjutande af de fördelar, som en i stort ordnad industri erbjuder, kunna göra sig oberoende af särskilda undantagsförmåner från det allmänna; men under närvarande förhållanden anser Utskottet det icke rådligt att återtaga de så beskaffade förmåner, hvilka äro ifrågavarande industriidkare tillagda; hvadan Utskottet, vid den successiva indragning af kreditivet från Riksbanken, som Utskottet vill föreslå, förutsätter att den deraf följande minskningen i manufakturdiskontlån tillsvidare icke komme att beröra Eskilstuna fristads förläggare och manufakturister.

Herr Wallenberg har väl i sammanhang med det af honom yrkade upphörande af Manufakturdiskontens kreditiv hos Riksbanken föreslagit, att Riksbanken skulle med de 2,250,000 R:dr, hvilka han åter finge till sitt förfogande, utvidga sin kassakreditivrörelse och dervid tillgodose företrädesvis dem, som haft lånerätt i Manufakturdiskonten.

En sådan anordning tror likväl Utskottet hvarken kunna blifva för vederbörande tillfredsställande, eller på ett ändamålsenligt sätt utförbar.

Oftan är omförmäldt, att lånen från Manufakturdiskonten, ehuru de beviljas på högst nio månader, dock i sjelfva verket hafva fått genom öfverföring på ny räkning blifva längre tid stående. Oaktadt detta icke är i reglementet uttryckligen medgifvet, har det dock sedan långt tillbaka blifvit ett vedertaget bruk, hvilket man alltså vid bedömande af de för handen varande förhållandena och de åtgärder, dessa kunna medgifva, icke bör lemna utan afseende. En förändring af dessa lån till

vanliga kassakreditiv kan svårligen tillfredsställa åtminstone en stor del af försträckningstagarne, då det i afseende på kassakreditiv bör utgöra en regel att de icke få begagnas såsom stående lån och då de vid hvarje kreditivtids slut skola inbetalas.

För öfrigt bör anmärkas, dels att den företrädesrätt, som skulle tillkomma dem, hvilka haft lån från Manufakturdiskonten, icke blefve lätt att i Riksbanken på ett rättvist och billigt sätt tillämpa, äfvensom att vid pröfningen af erbjuden säkerhet andra grunder och åsichter, än i Manufakturdiskonten, kunde i Riksbanken komma att blifva bestämmande; dels ock att denna företrädesrätt lätt nog kunde komma att för en lång framtid blifva ett bestående undantagsförhållande i Riksbanken i fråga om sådana industrifirmor och bolag, som fortfara att bestå, oberoende af inom dem inträffande personalförändringar.

Utgående från den åsigt Utskottet ofvan uttalat, att Manufakturdiskonten icke mera uppfyller eller kan uppfylla sitt ändamål så, att densamma för en längre framtid bör fortfara, men att å andra sidan en brådstörtad förändring icke bör ske, har Utskottet, som eger betrakta frågan med afseende på det kreditiv, Manufakturdiskonten från Riksbanken innehar, funnit det vara klokast att detta kreditiv så småningom indrages.

Härigenom lemnas, utan någon häftig rubbning af enskildes affärsförhållanden, åt dem, som i saken äro intresserade, en erinran om den förändring, som är att emotse; och förberedes ett lättare förverkligande af den utaf sist församlade Riksdag uttryckta önskan om Kommers-kollegii upphörande.

Vid den öfverläggning, som inom Första Kammaren föregick den nu ifrågasvarande motionens hänvisande till Banko-Utskottet, erinrades dels om den särskilda företrädesrätt, som Eskilstuna fristads förläggare och manufakturister, i afseende på låns erhållande, åtnjuta; dels att, om den räntevinst, som hittills för Manufakturdiskonten uppkommit, derigenom att en procent högre ränta tagits för de utlemnade lånen, än som till Riksbanken för kreditivet erlagts, komme att i följd af kreditivets indragning upphöra, med detsamma den inkomstkälla försvunne, som nu användes till bestridande af löner till vissa Kommers-kollegii tjänstemän vid Manufakturdiskonten samt till pensioner åt den personal, som varit anställd för inhemska fabrikaters stämpling, så länge en sådan var stadgad; dels ock derom att från Manufakturdiskonten utgå 21,000 R:dr årligen till Riksgäldskontoret såsom ersättning för det å Riks-staten numera öfverflyttade, tillförene af berörda fonds vinstmedel omedelbart bestridda, anslag till Teknologiska institutet.

Utskottet har redan här ofvan, vid tillkännagifvande af sin åsigt om en successiv indragning af kreditivet från Riksbanken, yttrat, hurusom Utskottet anser, att den deraf följande minskningen i manufakturdiskontlån tillsvidare icke borde beröra Eskilstuna fristads förläggare och manufakturister.

Beträffande åter den årliga räntevinst, som uppkommit genom nyss omförmälda ränteskilnad, har Utskottet redan omnämnt, att densammes belopp i det närmaste motsvarar de 21,000 R:dr, hvilka till Riksgälds-kontoret från Manufaktur-diskonten utbetalas, såsom ersättning för det till Teknologiska institutet utgående anslag af samma summa. Denna räntevinst har således, efter Utskottets förmenande, icke kunnat betraktas såsom en inkomstkälla för aflöning åt vissa Kommers-kollegii tjenstemän, vid Manufaktur-diskonten, eller till pensioner åt den personal, som varit anställd vid de numera upphörda stämpelkontoren, eller till andra dylika ändamål; och Utskottet finner därför icke af behof påkalladt att, i mån som kreditivet indrages, andra medel anvisas för dessa utgifters bestridande. Deremot måste det anses med rättvisa och billighet öfverensstämmande att Manufaktur-diskonten i mån af kreditivets förminskning befrias med motsvarande belopp från den ersättning, som för närvarande lemnas till Riksgälds-kontoret för anslaget till Teknologiska institutet.

Då emellertid det icke lär tillkomma Banko-Utskottet att i detta hänseende afgifva förslag, anser sig Utskottet vid detta tillfälle endast böra fästa uppmärksamheten derpå att, i händelse Riksdagen bifaller Utskottets hemställan att för år 1869 minska kreditivbeloppet med endast 250,000 R:dr, ännu för nämnda år räntevinsten å återstående kreditivbeloppet, två millioner Riksdaler, kommer att så nära uppgå till det ifrågavarande ersättningsbeloppet, att nu församlade Riksdag så mycket mindre torde behöfva i detta hänseende vidtaga någon särskild anordning, som de för år 1869 utgående utgifterna från Manufaktur-diskonten med säkerhet kunna beräknas blifva minskade med minst 3,000 R:dr, som belasta 1868 års utgiftsstat i och för den gratifikation af ett års lön, hvilken, efter hvad ofvan är omförmäldt, beviljades vissa tjenstemän vid Ullkontoret i Norrköping vid dettas i slutet af förlidne år beslutade indragning.

Den § 44 i Bankoreglementet, i sammanhang med hvilken Herr Wallenbergs motion af Utskottet blifvit behandlad, innehåller bestämmelsen om här ifrågavarande kreditiv till Manufaktur-diskonten, rörande hvilket dessutom särskildt kontrakt emellan Bankofullmäktige och Kommers-kollegium är upprättadt.

Oberoende af det belopp, hvartill berörda kreditiv kan komma att bestämmas, torde, enär afslutningstiden för detsamma bör beräknas och, efter hvad Utskottet harsig bekant, äfven hvad ränteliqviden beträffar, verkligen beräknas efter kalenderår samt riksdag numera årligen infaller, den nuvarande bestämmelsen om kreditivets tillhandahållande »intill nästa riksdag» böra förändras derhän, att kreditivet beviljas för visst år, och således nu för nästkommande år 1869.

Någon förändring i de öfriga, uti § 44 intagna villkoren för kreditivets utgående anser Utskottet ej behöflig.

I öfverensstämmelse med här ofvan uttalade åsigt att ofta berörda kreditiv till Manufakturdiskonten bör, genom årligen skeende förminskning, efter hand helt och hållet indragas, hemställas,

2:o)

att Herr A. O. Wallenbergs motion icke i vidsträcktare mån må vinna afseende, än att 44 § i Bankoreglementet erhåller följande lydelse:

»Till manufakturernas och fabrikernas understöd är anvisadt ett kreditiv af två millioner riksdaler, hvilket under år 1869 hålles Kongl. Kommers-kollegium tillhanda mot samma vilkor, som varit stadgade för de hittills å Riksbanken för berörda ändamål anvisade låneunderstöd, samt under förbehåll:

1:o) att Riksbanken för hela det belopp, som å kreditivet kan varda uttaget, eger säkerhet i Manufakturdiskontens alla fordringar samt egna behållna tillgångar;

2:o) att, i händelse Fullmäktige, med afseende å Riksbankens ställning, finna sig nödsakade att kreditivet eller någon del deraf uppsäga, Kongl. Kommers-kollegium då skall, efter nio månaders förlopp och sedan derom sex veckor förut blifvit till-sagdt, till Riksbanken återbetala hvad som derå är vordet lyftadt; och

3:o) att för de å kreditivet uttagna summor Riksbanken eger att beräkna fyra procent årlig ränta, som, enligt deröfver uppgjorda liqvider, vid hvarje halft års slut till Riksbanken inbetalas, vid äfventyr att i annat fall kreditivet anses uppsagdt.

I 46 §, hvilken innehåller de med försträckning från Riksbanken till filialbankerna sammanhang egande föreskrifter, finner Utskottet icke någon annan ändring erforderlig, än att ur litt. c. i mom. 2, hvori bestämmes den del af filialbanks teckningssumma, som skall vara kontant inbetald, uteslutes Örebro läns filialbank, enär denna redan upphört; hvadan Utskottet hemställer att, med nämnda §:s bibehållande oförändrad i öfrigt, mom. 2 litt. c) må erhålla följande lydelse:

3:o)

af teckningssumman erlægges minst hälften, eller 50 procent, i rikets gällande mynt; dock med undantag hvad angår filialbankerna i Borås, Calmar, Helsingborg, Hernösand, Uddevalla och Östersund, hvilkas delegare skola erlægga minst 25 procent i rikets gällande mynt.

Enär de uti Utskottets Memorial N:o 6 till afskrifning föreslagna 2:ne s. k. skiftes- och odlingslån voro de enda numera å denna lånegren återstående fordringar, samt alltså, sedan Riksdagen bifallit desamma afskrifning, 49 §, som innehåller föreskrift i afseende på återbetalningen af ännu kvarstående lån till skiften och odlingar, kommer att sakna tillämpning, får Utskottet hemställa,

4:o)

att 49 § i nuvarande reglemente må ur blifvande reglemente uteslutas.

Vid 1865—1866 års riksdag förändrades den dittills varande bestämmelsen af en viss summa såsom fond för handels- och näringsdiskontrörelsen och om dennas fördelning mellan de särskilda lånekontoren med ett visst belopp åt hvarje till det stadgande, som nu finnes i 52 §, mom. 1, att, med undantag af hvad som till bestämdt belopp är anvisadt för utlåning *med omsättningsrätt*, de öfriga medel, som kunna och böra afses för lånerörelsen, sammanföras till en gemensam handels- och näringsdiskontfond, hvars fördelning mellan diskont- och lånekontoren Fullmäktige ega bestämma.

Detta stadgande finner Utskottet ändamålsenligt och vill deri icke föreslå någon ändring, men omförräler detsamma här af den anledning, att Herr *H. Gyllenram* i Första Kammaren (uti motion N:o 61) och Herr *G. Kolmodin* i Andra Kammaren (i motion N:o 234) hemställt, att nuvarande förlaget från Riksbanken till Lånekontoret i Wisby måtte från och med 1869 års ingång förstärkas med 300,000 riksdaler, hvaraf 150,000 riksdaler borde anvisas till handels- och näringsdiskontrörelsen och 150,000 riksdaler till omsättningslånerörelsen.

Motionärerne angifva såsom skäl för denna hemställan, att filialbanken i Wisby vid medlet af nästkommande år upphör; att, då ovisst torde vara huruvida enskild bank kan komma till stånd på Gotland, stora svårigheter för affärsrörelsen måste uppstå, i mån som filialbanken indrager sina medel ur rörelsen, derest annan utväg för dennas underlättande icke beredes, och att Gotlands afskiljda läge från fastlandet, synnerligen genom den vissa årstider inträffande oregelbundenheten i postgången göra det nödigt att penningetillgången på ön icke må vara beroende af fastlandet.

Filialbankens i Wisby öktroj tilländagår den 30 Juni 1869, och då dess försträckning från Riksbanken, stor 225,000 R:dr, således senast vid nämnda tid till Riksbanken återgår, lära andra omsättningsmedel till ersättande af den nämnda summan blifva för ön erforderliga. Men då, i händelse dessa icke skulle komma att beredas genom inrättande af enskild bank på ön eller förläggande derstädes af afdelningskontor från någon bland de redan befintliga enskilda bankerna på fastlandet, Fullmäktige äro oförhindrade att anvisa förstärkning utaf lånekontorets i Wisby hittillsvarande förlag till såväl handels- och näringsdiskontrörelsen, som omsättningslånerörelsen, enär, hvad fonden för den sistnämnda angår, Fullmäktige, oak-

tadt fördelningen af omsättningslånefonden är i 54 § af reglementet i allmänhet till siffran bestämd, likväl enligt samma § för närvarande äro och enligt Utskottets åsigt fortfarande böra blifva berättigade att efter sig företeende omständigheter kunna om annan fördelning diskont- och lånekontoren emellan af denna fonds tillgångar förordna, samt Fullmäktige icke lära underlåta att fästa behörigt afseende på Gotlands behof af rörelsemedel; så och då ett beslut af Riksdagen i den af motionärerne föreslagna syftning skulle nödvändiggöra enförändring i grundbestämmelserna angående Riksbankens lånefonder, hvilken Utskottet icke anser lämplig, samt motionärernes välgrundade afsigt kan derförutan uppnås, finner Utskottet sig böra hemställa,

5:o)

att Herrar Gyllenrams och Kolmodins förevarande motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Mom. 2 af 52 § innehåller, att de till handels- och näringslånerörelsen anvisade medel skola af vederbörande styrelser, enligt af Fullmäktige meddelade allmänna föreskrifter, förvaltas och utlånas, på sätt styrelserna, efter eget bepröfvande och med rättvist afseende på de olika lånebehofven, finna för orternas rörelse mest gagneligt, dock under iakttagande deraf, att *utlåning mot pant af vågförda effekter och vexeldiskontering sker företrädesvis framför annan utlåning*, samt att å någon betydligare del af utlåningstillgångarne kreditiv beviljas till det belopp styrelserna bestämma.

Då det icke torde vara rätt eller nödigt att vissa slag af säkerheter i allmänhet tillerkännas en bestämd förmånsrätt framför andra slag, anser Utskottet att det företräde nyssnämnda stadgande gifver åt vexeldiskontering och belåning af vågförda effekter icke vidare bör i Bankoreglementet uttryckas, och hemställer på grund häraf,

6:o)

att mom. 2 i 52 § af reglementet må erhålla följande lydelse:

»De till ifrågavarande rörelse anvisade medel ega vederbörande styrelser att, enligt af Fullmäktige meddelade allmänna föreskrifter, förvalta och utlåna på sätt styrelserna, efter eget bepröfvande och med rättvist afseende å de olika lånebehofven, finna för orternas rörelse mest gagneligt, dock under iakttagande deraf, att å någon betydligare del af utlåningstillgångarne kreditiv beviljas till det belopp, styrelserna bestämma.»

Vid denna riksdag är enahanda yrkande, som vid många föregående, framställt om tillökning af anslaget till utlåning med omsättningsrätt. Herr *Jöns Pehrsson* har nemligen i motion N:o 126 (Andra Kammaren) under punkten 3:o) gjort ett förslag af följande ordalydelse: »att af Riksbankens kassor, som äro disponibla för

»utlåning, hälften deraf måtte utlånas mot omsättningsrätt, på sätt som nu är stad-
 »gadt för Diskontfonden, eller en femtedels omsättning hvarje halfår, och samma
 »förhållande i Lånekontoren;» och Herr *Magnus Svensson* har i motion N:o 198 (An-
 dra Kammarerna) begärt, att från Handelsdiskontfonden till allmänna Diskontfonden
 måtte öfverföras ett belopp af minst tre millioner riksdaler, för att utlånas på sätt,
 som för den sistnämnda fondens utlåningsrörelse nu är gällande.

Skälen emot öfverflyttande från andra användningssätt till omsättningsutlå-
 ning utaf en ytterligare del af Riksbankens tillgångar, utöfver hvad dertill redan är
 anslaget, hafva alltför ofta blifvit upprepade, för att Utskottet skulle behöfva annat
 än i korthet framhålla desamma. Det första och vigtigaste är, att, om alla eller
 en alltför betydlig del af Riksbankens tillgångar fästas för långa tider, Banken lätt
 skulle råka i fara att förr eller senare vid inträffande brydsam tidpunkt nödgas brista
 i sin skyldighet att upprätthålla silfverutvexlingen. Detta så mycket mera, som det
 utan tvifvel, just när medlen behöfdes för det nämnda ändamålet, skulle blifva allra
 som svårast, ja rent af omöjligt, att återtaga låneförsträckningarne genom minsk-
 ning i utlåningen. En sådan nödvändighet inträder nemligen i allmänhet i förening
 med behof för de enskilde att söka låneunderstöd eller att åtminstone få behålla
 dem, som de redan innehafva. Har Banken sina fordringar hos större affärsmän
 och industriidkare, hvilka i allmänhet ega eller böra kunna förskaffa sig utvägar till
 kredit på annat håll och af hvilka man dessutom mera kan fordra att de hålla sig
 beredde på penningemarknadens oundvikliga vexlingar, än af smärre jordbrukare, handt-
 verkare m. fl., för hvilkas understödande med lånetillfållen man väl egentligast vill
 öka omsättningslånefonden, så kan Banken göra gällande sin af nödvändigheten fö-
 restafvade fordran att återfå sina försträckningar med mera kraft och bättre fram-
 gång, än om den måste framställas mot sistnämnde slags låntagare; de klagomål
 och det missnöje, hvilka en sådan fordran knappast undgår att förorsaka, kräfva icke
 samma afseende och upptagas måhända äfven icke så litet olika, om de utgå från
 ett mindre antal egentlige affärsmän och andra, som hafva en med dem likartad
 ställning, emot om de höjas af en stor, och af minskningen i låneunderstöd svårt
 drabbad, mängd mindre jordbruks- och industriidkare. Ständigt och med skäl kla-
 gas det öfver den öfverdrift, hvarmed borgensväsendet här i landet begagnas; men
 denna för så mången förderfliga sedvana har haft och har fortfarande sitt största
 fält på Riksbankens omsättningslånerörelse och lærer svårligen kunna derifrån af-
 lägsnas, oaktadt numera säkerhet af annan beskaffenhet, såväl in-teckning i fast
 egendom, som oin-tecknade hypothek, aktier och publika papper, der kan belånas.

Då stora summor af Riksbankens medel ännu alltjemt äro fästade, bland an-
 nat i amorteringslån mot fastighetsin-teckningar, i försträckningar till filialbanker
 m. m., skulle en tillökning af omsättningslånefonden göra intrång på Riksban-
 kens både silfvervexlingsförmåga och tillfälle att någorlunda tillmötesgå den större
 rörelsens

rörelsens behof, med deraf beroende utväg att på den allmänna affärsrörelsen utöfva något inflytande.

Utskottet förnekar å andra sidan ingalunda att i allmänhet så beskaffade lån, hvilka kunna få återbetalas i flera särskilda delar inom en icke alltför kort tid, äro fördelaktiga och på det kraftigaste kunna bidraga till utvecklande och stärkande af en helsosam verksamhet, om tillfällena till sådana och de upplånta medlen rätt begagnas och om det nuvarande bruket af borgensförbindelser undanrödjes eller inskränkes; men då Utskottet har att taga hänsyn till Riksbankens uppgift och vilkoren därför, kan Utskottet icke tillstyrka att denna tages i ytterligare anspråk uti nu ifrågavarande afseende, utöfver hvad redan är förhållandet; och då hvarken någon minskning i omsättningslånefondens nuvarande belopp ifrågasättes, ej heller någon annan ändring uti Bankoreglementets 54 §, som bestämmer nämnda fonds belopp och fördelningen deraf mellan Diskontkontoren, får Utskottet, under åberopande af hvad här ofvan i fråga om Herrar Gyllenrams och Kolmodins begäran om ökad anslag till Lånekontoret i Wisby anförts, hemställa,

7:o)

att med afslag å Herr Magnus Svenssons motion N:o 198 samt å Herr Jöns Pehrssons motion N:o 126 i hvad densamma rörer tillökning af omsättningslånefonden, stadgandet i nuvarande 54 § af Bankoreglementet må oförändradt bibehållas.

Hittills har det icke varit tillåtet för de lånesökande i Riksbankens Diskont- och Lånekontor, eller räkningshafvare derstädes, hvilka äro boende å från dessa kontor skiljda orter, att skriftligen direkte till kontoren insända låneansökningar, inbetalningar å lån eller räkning, eller anvisningar å sådan, likasom kontoren icke heller ingått i skriftliga meddelanden, vare sig för lemmande af upplysningar, eller öfversändande af penningar, handlingar eller dylikt.

Mot en anordning i den nu antydda syftningen har funnits, bland andra, ett hinder uti den af stadgandet i Reglementets 56 § 4 mom. föranledda fordran att hvarje lånehandling skall vara försedd med inlemnarens ansvarsförbindelse för lånehandlingens rigtighet; hvarförutan, oafsedt detta, flera försvärande omständigheter torde vara oskiljaktiga från en dylik anordning vid Riksbankens Diskont- och Lånekontor, såsom t. ex. nödvändigheten af en omständlig bokföring af alla ingående medel, infordrande af bristande belopp, återsändande af öfverskott, debitering af postporto och andra afgifter samt all härtill hörande kontroll, verificering och skriftvexling m. m.; omständigheter, hvilka i fråga om Riksbanken naturligen måste vida mera kräfva afseende, än i andra bankinrättningar kan vara nödigt.

Emellertid hafva, efter det fråga om anstalters vidtagande för beredande af tillfälle för lånesökande och räkningshafvare att direkt korrespondera med Diskont-

och Lånekontoren hos Fullmäktige blifvit väckt och styrelsen öfver Diskontkontoret uppgjort ett förslag i berörda afseende, Fullmäktige öfverlemnade detsamma till Utskottet, som deråt egnat ett noggrannt öfvervägande.

Fullmäktige hafva beträffande den ifrågavarande angelägenheten yttrat: att, ehuru det icke undgått deras uppmärksamhet att betydande svårigheter måste vara oskiljaktiga ifrån hvarje anordning i den afsedda syftningen, om denna anordning å ena sidan skall innefatta den nödvändiga säkerheten för Riksbanken sjelf emot de icke sällan förekommande försöken att belåna falska handlingar, men deremot å den andra bereda allmänheten någon verklig fördel framför nu bestående förhållanden. Fullmäktige likväl, med särskildt afseende på de ofta uttalade önskningarne att allmänheten måtte kunna sättas i tillfälle undvika de med begagnandet af kommissionärer förenade utgifter, samt föreställningarne att afsevärda svårigheter härvid icke skulle förefinnas, ansett sig icke böra underlåta att, i hvad på dem ankomme, bringa frågan under vidare ompröfning; att den lånerörelse Riksbanken genom Diskont- och Lånekontoren bedrifver, är i flera afseenden så skiljaktig från de enskilda bankernas enahanda rörelse, att redan härutinnan stora svårigheter uppresa sig mot ett blott försök till åstadkommande af omedelbar beröring mellan Diskont- och Lånekontoren samt deras oftast på vidt aflägsna orter varande gäldenärer, svårigheter, hvilka icke obetydligt ökades till följd deraf, att formerna för lånerörelsens bedrifvande icke kunde bringas till den enkelhet, som en dylik anstalt kräfvär för att i alla hänseenden motsvara sitt ändamål; samt att det nu framlagda, af Fullmäktiges pluralitet antagna förslaget icke borde betraktas annorlunda, än såsom ett försök att lösa den förevarande frågan, hvilket, om det vid tillämpningen visade sig icke motsvara alla fordringar, kunde, med ledning af den emellertid vunna erfarenheten, vinna förbättringar.

Då, såsom Fullmäktige yttrat, önskingar om åvägabringande i Riksbanken och dess Lånekontor af en anordning i ofta omförmälda syftning länge och lifligt förspotts, har Utskottet ansett sig böra, för att lemna så fullständig ledning som möjligt för frågans bedömande, i sin helhet meddela icke allenast det nu uppgjorda förslaget, utan äfven de dervid dels inom styrelsen öfver Diskontkontoret, dels hos Fullmäktige afgifna särskilda yttranden.

Styrelsens öfver Diskontkontoret framställning är af följande innehåll:

»Då anspråken från allmänhetens sida på lättnader vid dess lånetransaktioner med offentliga penningeinrättningar under sednare tider allt mer och mer gifvit sig tillkänna, samt åtgärder redan blifvit af enskilda banker vidtagna för att i hvad på dem beror tillfredsställa dessa anspråk, har Styrelsen trott sig böra tillse om och hvilka lättnader i förevarande afseende må kunna för allmänheten i dess förhållande till Riksbanken beredas.

Styrelsen har härvid icke kunnat undgå finna, att svårigheter möta för ett sådant ordnande af denna angelägenhet, att Riksbanken betryggas för äfventyr och

förluster på samma gång allmänheten af den ifrågasatta institutionen beredes något verkligt gagn; men, enligt Styrelsens förmenande, äro dessa svårigheter dock icke så stora, att de böra hindra från åtminstone ett försök att genom lämpliga anstalter i den åsyftade riktningen tillvägbringa nedsättning i de från många håll öfverklagade dryga provisioner och öfriga kostnader, som vederbörande vid sina lånetransaktioner med Riksbanken få vidkännas.

Den hufvudsakligaste betänklighet, som framställer sig mot förslaget, betraktadt från synpunkten af Bankens säkerhet, är tvifvelsutan att förslaget förutsätter såsom nödvändigt vilkor, att den nu föreskrifna särskilda ansvarigheten för inlemnade lånehandlingars rättighet skulle eftergifvas för de handlingar, som omedelbart till Banken inskickades. Styrelsen medgifver, att nämnda ansvarighet visat sig vara för Banken betryggande, enär hitintills i följd af densamma inlemnandet till Banken af falska lånedokumenter antagligen många gånger blifvit förebygdt och, der sådana likväl inkommit och belånats, Banken af de ansvarige inlemnarne erhållit full godtgörelse för de utgifna lånebeloppen. Men, enligt Styrelsens tanke, böra sådana försigtighetsmått till förekommande af falska handlingars belåning i Banken kunna uppställas, att önskvärd trygghet i detta afseende för Banken vinnes äfven med eftergifvande af inlemnare-ansvarigheten. De vilkor och dermed förenade kontroller, som här nedan blifvit af Styrelsen föreslagna för låns utlemnande utan sådan särskild ansvarighet, anser Styrelsen böra blifva för Bankens säkerhet tillfyllestgörande; och om än berörda vilkor och kontroller kunna finnas vara nog tunga och besvärliga, hvilket Styrelsen är långt ifrån att vilja förneka, torde en utväg för allmänheten att undgå den högre utgiften till enskilde kommissionärer likväl böra beredas, helst nödiga och nyttiga förenklingar i kontrollerna framdeles böra kunna vidtagas, i mån som erfarenheten dertill gifver anledning. Icke heller betviflar Styrelsen, att ju uppsigten och kontrollen öfver utöfvandet inom Banken af ifrågavarande kommissionsbestyr kunna så anordnas, att erforderlig trygghet äfven i detta afseende för Banken uppstår.

I hvad mån allmänheten kan beredas gagn af den föreslagna institutionen kommer naturligtvis att bero icke allenast på afgifterna och öfriga vilkoren för densammas begagnande, utan äfven på den utsträckning, som kan gifvas åt dess verksamhetsområde. I detta sednare afseende inses emellertid lätt att af nämnda institution hvarken kan eller får begäras eller påfordras biträde i så vidsträckt omfattning och af den mångsidiga beskaffenhet, som den enskilde kommissionären kan lemna. Styrelsen har således ingalunda förbisett att, enär några andra anledningar till afslag af sökt lån än anmärkta formela brister icke lämpligen kunna från Banken meddelas, den lånsökande torde finna sig mindre tillfredsställd, när han icke från Banken, likasom från en enskild kommissionär, får emottaga någon underrättelse eller anvisning, om hvad han för undanrödjande af andra hinder för bifall till hans låneansökning, må hafva att vidtaga; att, då, i fall de till låne-

omsättning insända medel äro otillräckliga för omsättningens besörjande, den enskilde kommissionären i allmänhet förskjuter det bristande, men sådant icke kan ifrågakomma, när omsättningen sker genom Bankens försorg, det lätt kan inträffa, att genom en obetydlig brist i det insända beloppet, omsättningsrätten kommer att gå förlorad och lånsökanden blottställas för äfventyret af lagsökning för hela låneåterstoden; samt att Banken icke heller synes kunna, i likhet med den enskilde kommissionären, betjena lånsökande med att disponera utfallen lånevaluta till särskilda ändamål — såsom t. ex., efter hvad ofta lärer vara fallet, att använda sådan valuta till omsättning eller slutbetalning af andra lån med mera dylikt —, emedan det för utöfvandet af erforderlig kontroll lär finnas oundgängligen nödigt föreskrifva, att valutan för alla lån, med hvilka Banken såsom kommissionär tagit befattning, skall direkte till gäldenären under hans adress afsändas. Emot dessa jemte andra anmärkningar, som med mer eller mindre fog kunna göras, i syfte att ådagalägga den ringa nytta för allmänheten, som med förslaget skulle åstadkommas, vill Styrelsen endast erinra, först att det ju alltid står den, som har att besörja någon låneangelägenhet i Banken, öppet att om biträde dervid anlita antingen enskild kommissionär eller Banken, och följaktligen att begagna den förra utvägen, i fall han anser densamma vara för sig mera fördelaktig och betryggande, än den sednare; vidare att de vilkor och förbehåll, hvarunder det, enligt Styrelsens åsigt, skulle tillåtas allmänheten att anlita Banken om kommissionsbiträde, torde i nedan intagna förslag, vara så noga bestämda, att en hvar, efter deraf tagen erforderlig kännedom, bör kunna tydligt inse i hvad mån han kan komma att af Banken betjenas, och att således ingen bör, i följd af bristande kunskap om vidden och beskaffenheten af det biträde, Banken i detta afseende lemna, blifva blottställd för obehag eller lidande; och slutligen att, derest den föreslagna institutionen blott en gång kommit till stånd, erfarenheten snart skall lära, hvilka ytterligare lättnader kunna, utan åsidosättande af Bankens trygghet och säkerhet, för allmänheten beredas, på det att institutionen må komma att allt mer och mer uppfylla sitt ändamål och tillfredsställa alla billiga anspråk.

I afseende på förslagets detaljer anser sig Styrelsen böra anföra, dels att, ehuru Styrelsen, till vinnande af ordning och kontroll inom Banken, trott det böra stadgas, att alla bref till Banken i de ärenden, hvarom nu är fråga, skola vara rekommenderade, sådant likväl icke bör förhindra handläggningen jemväl af till Banken utan rekommendation ingångna skrivelser med lånehandlingar, och dels att de för kommissionsbestyrens besörjande föreslagna arfvoden, ehuru lågt beräknade, dock med all sannolikhet kunna antagas blifva tillräckliga till godtgörelse för det tjänstebiträde, som för dessa bestyr påkallas, så att någon särskild kostnad för Banken härigenom icke bör komma att föranledas.

Det förslag, Styrelsen på grund häraf uppgjort och till Herrar Fullmäktiges närmare bepröfvande nu öfverlemnar, är följande:

Fullmäktige ega att vidtaga sådana anstalter att under vilkor, som nedan stadgas eller ytterligare af Fullmäktige bestämmes, låneansökningar med dertill hörande handlingar, äfvensom liqid för erhållna lån samt afbetalningar derå, må kunna omedelbart till Banken med posten insändas samt besked rörande dylika låneansökningar, beloppet af de beviljade lånen samt de inlösta lånehandlingarne vederbörande från Banken med posten tillsändas; och må de på sådant sätt Banken tillhandakomna låneansökningar kunna beviljas äfven utan särskild ansvarighet för rättigheten af lånehandlingarne, under vilkor,

vidkommande lån från Handels- och Näringsdiskonten.

Underskrifterna å lånehandlingarne skola ovilkorligen vara bestyrkta af vittnen, hvilka utsatt sina yrken och hemvist och som äro kände såsom trovärdige och redbare män.

samt särskildt för lån från Omsättningsfonden;

a) Låne- eller omsättningsförbindelserna skola vara bevittnade och i alla erforderliga hänseenden bestyrkta af tvänne personer, begge boende i orten, der låntagaren har sitt hemvist, hvilka särskildt hos Diskontkontorets styrelse på förhand anmält sig vilja på detta sätt gå allmänheten tillhanda. Börande dessa personer vara af Styrelsen kända eller eljest väl vitsordade, såsom fullt trovärdige och redbare män;

b) för det fall, att gäldenärerne icke äro af vittnena personligen kände, skall intyget sådant uttryckligen innehålla samt fullständigt meddelande ske om beskaffenheten af de upplysningar, på grund hvaraf intyget lemnas; dock böra i detta fall gäldenärernes erkännande af och underskrift å lånehandlingarne vara bestyrkta af andra vittnen, hvilka, på grund af personlig bekantskap med gäldenärerne och närvaro vid deras underskrifter, derom lemnat skriftligt, handlingarne åtecknad intyg; kunnande tillförlitligheten af detta intyg bekräftas, endast då sistbemälda vittnen äro kände och redbare män, samt hvar för sig muntligen vitsordat rättigheten af sitt intyg;

c) en gång i hvarje vecka, då intyg meddelats rörande lån eller omsättning hos Banken, skall genom vittnenas egen försörg till Banken med posten insändas en af dem begge underskrifven förteckning, upptagande gäldenärernes namn, lånebeloppet och datum för intyget; och ega vittnena, om de så för godt finna, att i denna förteckning meddela yttrande öfver gäldenärernes vederhäftighet, hvarom de deremot icke å lånehandlingarne må teckna intyg; varande härvid förbehållet, att Banken är frikallad från hvarje ersättning för kostnader och besvär för det sålunda lemnade biträdet.

I öfrigt gälla följande bestämmelser:

1:o) alla bref af ifrågavarande beskaffenhet skola adresseras till »Sveriges Riksbank» och rekommenderas;

2:o) svar å bref må ej påräknas med mindre än att med brevet följa postporto och afgift för sluten rekommendation samt dessutom 50 öre såsom arfvode för korrespondensen;

3:o) lånsökanden erhåller underrättelse om anledningen till afslag af sökt lån endast då formela fel blifvit anmärkta, utan att pröfning af lånehandlingarne i öfrigt skett;

4:o) såsom arfvode för försändningen beräknas för beviljade lån till belopp af till och med 1,000 R:dr, en R:dr samt för belopp derutöfver en tiondedels procent, i hvilket arfvode dock inbegripes den afgift, som för brevet redan må vara betald. Dessutom godtgöres porto för öppen rekommendation.

Vid omsättning af lån utgår arfvodet, beräknadt å det omsatta lånets belopp, endast med hälften af hvad ofvan blifvit stadgadt.

5:o) Bankens kostnader och de bestämda afgifterna godtgöras alltid i första rummet. Der medel till full liquid brista, beräknas ränta å återstående skuld, intilldess betalning sker, hvarförinnan lånehandlingarne ej återbekommas; varande Banken öppet att anställa lagsökning utan afseende på beloppet af sådan återstod;

6:o) bref besvaras ej förrän ärendet blifvit handlagdt i den mån sådant kan ske, hvadan besked om bifall till låneansökning först erhålles då lånet utfaller, dock må på särskild begäran äfven underrättelse om beviljade lån meddelas, under vilkor att särskild afgift derfor beräknas;

7:o) de från Banken afgående bref ställas ovilkorligen till lånsökanden eller gäldenären personligen och till det postkontor han uppgifver, samt afgå alltid under rekommendation, öppen, då brevet innehåller penningar öfver 10 R:dr, men sluten, då endast mindre penningebelopp och handlingar afsändas. Den sednare afsändningen går icke på Bankens äfventyr och styrkes endast med postkontorets qvittens.

I enlighet med nu stadgade grunder må det ock vara kreditivtagare och dem, som med Banken hålla upp- och afskrifningsräkning, medgifvet att till Banken insända medel för insättning å deras räkningar, samt att mot insända vexlar få sig medel från Banken tillsända under vilkor att, då svar från Banken påkallas, de i mom. 2 bestämda afgifter på der stadgadt sätt godtgöras.

Fullmäktige ega att utfärda instruktion för de tjenstemän inom Banken, åt hvilka det ifrågavarande bestyret uppdrages, samt att åt Diskontkontorets styrelse öfverlemna att meddela de vidare föreskrifter, som göromålens obehindrade gång påkallar, äfvensom det tillkommer Fullmäktige eller, efter deras uppdrag, Styrelsen att mellan tjenstemännen fördela de influäna medlen, efter det de utgifter, som vårlats Banken, blifvit deraf först godtgjorda.

I Diskontstyrelsen hafva följande särskilda meningar blifvit afgifna, nemligen: af Friherre *Skogman*, med hvilken Bankokommissarien *Wennergren* sig förenat:

»Bland svårigheterna vid bedrifvandet af en vidsträcktare lånerörelse intager den att skydda sig emot förluster genom namnförfalskning ett ej ringa rum, en erfarenhet, hvilken fått sitt uttryck i Bankoreglementets stadgande i § 56 mom. 4, att en hvar, som till Diskont- eller Lånekontor inlemnar något lånedokument, skall derå teckna sin ansvarighet för detsammias rigtighet. Att detta stadgande hittills visat sig, på det hela taget, ganska väl motsvara sitt ändamål, lärer ej kunna förnekas. Men det måste äfven erkännas att just uti detta samma stadgande ligger roten och upphovet till den vidlyftiga kommissionärsrörelse, som till en del länge bedrifvits och ännu bedrifves af åtskillige bland Riksbankens tjänstemän. Det må äfven vara sannt att emot desses sysslande med denna rörelse grundade anmärkningar kunna framställas, äfven om de allmänheten derigenom åsamkade kostnader ej förtjenade afseende. Men innan man upphäfver ofvananfödda stadgande, torde det vara skäl att ingå i närmare pröfning af den utväg till ändamålets vinnande, man vill sätta i dess ställe. En dylik pröfning saknas i ofvanstående förslag, hvars fyndighet i afseende på de mera formela föreskrifternas uppställning jag för öfrigt icke förnekar eller underskattar.

I de flesta andra länder pläga — såvidt tillgängliga upplysningar gifva vid handen — bankinrättningar för de hos dem diskonterade vexlar eller belånade andra papper fordra domiciliering i den stad der rörelsen bedrifves, vare sig att fråga är om inrättningens hufvudkontor eller något af dess afdelningskontor; och sker denna domiciliering, åtminstone hvad vexlar beträffar, genom åteckning å papperet af mellanhandens namn eller så kallad indorsering, hvarigenom sagde mellanhand blir ansvarig icke blott för papperets äkthet, utan äfven för dess rigtiga inlösen på förfallodagen, så är förhållandet i Englands och Frankrikes banker; äfven i Christianiabanken lärer sådant vara vanligt, om än afvikelser från regeln möjligen förekomma. Den frågan torde således här sjelfmant framträda: är den lånerörelse Riksbanken genom sina Diskont- och Lånekontor bedrifver så beskaffad, eller bedrifves den under så gynsamma omständigheter, att den kan undvara det jemförelsevis emot i andra länder ganska svaga skydd emot falska lånehandlingar, som ligger uti den ofvananfödda inlemnare-ansvarigheten? — Svaret å denna fråga kan, från mig åtminstone, ej gerna utfalla annorlunda än på det hela nekande, framförallt hvad lånerörelsen från allmänna Diskontfonden beträffar. Det är om denna jag nu först yttrar mig.

De vilkor, hvarpå lån från denna fond utlemnas, äro tvifvelsutan synnerligen förmånliga för de låntagande. Räntan är ej obetydligt lägre än den, som under det sista årtiondet varit i landets penningemarknad gällande, lägre till och med än hvad som förr fanns i lag bestämdt såsom tillbörligt; slutbetalningen af erhållet lån är uppskjuten till två och ett halft år från beviljandet, och derutöfver finnes vid hvarje

halfärlig omsättning medgifven en respitmånad, hvars egentliga ändamål väl måtte antagas vara att bereda möjlighet af rättelse uti ett i öfrigt godt, men i formelt hänseende bristfälligt dokument — något som vid omsättningar ofta förekommer — men hvilken af de aldra flesta låntagare anses och af flertalet begagnas endast som en rättighet att utsträcka hela lånetiden till nära tre år. Om nu begagnande af kommissionär skulle härvid medföra en kostnad för låntagaren af $\frac{1}{2}$ procent eller dylikt halfärligen, så synes denna väl ej vara af så betungande natur, att den bör förändra en rubbning af nu gällande stadgande om inlemnare-ansvar, för hvars åtecknande nämnda afgift till en hufvudsaklig del är att anse såsom godtgörelse. Väl hafva emellanåt klagomål försports öfver höga debiteringar af kommissionärer, men vid närmare undersökning torde befinnas att dessa debiteringar härrört af och utgjort ersättning för något helt annat än vare sig inlemnareansvar eller expeditionsbesvär, nemligen ränta å förskott lemnade på lån, som väl bifallits, men, såsom vanligen är fallet, till följd af bristande tillgång icke kunnat genast utanordnas, eller på, vid försummade omsättningar, förskjutna medel, utan hvilkas mellankomst omsättningsrätten skulle varit försuten och det förfallna lånedokumentet gått till ombudsmannen för lagsökning. Det är af vigt för frågans bedömande att skilja emellan dessa särskilda anledningar till kostnad för låntagaren, enär de sist anförda, eller räntor å förskjutna medel, icke hafva med stadgandet om inlemnareansvar det ringaste att skaffa, utan helt och hållet bero af frivillig öfverenskommelse emellan kommissionären och låntagaren, hvilken sistnämnde väl bör kunna sjelf bedöma, huruvida han skall afvakta lånets utfallande eller begagna sig af erbjudet förskott.

Jag kommer nu till sjelfva hufvudstycket af förslaget. Enligt punkten a) skola »låne- eller omsättningshandlingarne vara bevitnade och i alla erforderliga hänseenden bestyrkta af två personer, begge boende i orten der låntagaren har sitt hemvist, hvilka särskildt hos Diskontkontorets styrelse på förhand anmält sig vilja på detta sätt gå allmänheten tillhanda; börande desse personer vara af Styrelsen kände eller eljest väl vitsordade såsom fullt trovärdige och redbare män.» Här står, såsom man finner, endast att dylika personer skola för ändamålet hafva anmält sig hos Diskontstyrelsen, men en sådan anmälan lærer väl icke kunna anses såsom något annat än första steget i saken, helst då väl icke en hvar, som anmält sig till förtroendets erhållande, kan antagas besitta de nödiga egenskaperna; utan ligger hufvudsaken väl deruti, att Diskontstyrelsen godkänner de anmälde och antager deras anbud. För mig synes den pröfning, som naturligtvis måste föregå ett sådant godkännande, vara af så kinkig beskaffenhet, att jag icke vill dermed belasta kommande Diskontstyrelser, helst då det är antagligt, att icke så få inflytelser skola söka att vid individernes utväljande göra sig gällande. Något slags skriftligt erkännande af sin egenskap att vara Diskontstyrelsens förtroendemän skola väl de utsedde personerna hafva att förete, för att i sin ort kunna dokumentera sig i och för det åtagna uppdragets

uppdragets utförande, eller skall måhända deras anställning i sin nya egenskap på något annat sätt allmänheten tillkännagifvas. Det förefaller mig, såsom hade man i förslaget velat undvika att inlåta sig på denna väsendtliga, men tvifvelsutänkniga punkt.

Antalet af ifrågavarande slag personer måste för Stockholms vidlyftiga läne-distrikt blifva ganska stort. Förslagets uttryck »orten» lemna väl utrymme för den mest godtyckliga tydning i afseende på vidden af det område, som under detta ord bör förstås, enär det här saknar den begränsning, som vid dess vanliga användande ligger deruti, att det blifvit satt i förbindelse med någon lokal embetsmyndighet såsom domaren, kronofogden m. fl. Något synnerligt vidsträckt område kan dock ej dermed åsyftas, enär de såsom vittnen betjenande personerna väl ej böra, eller ens kunna vara boende synnerligen långt från den låntagare, som behöfver deras biträde och som, enligt regeln, synes böra vara af dem personligen känd. Antalet kommer således säkerligen att uppgå till flera hundra, ja måhända ett par tusen personer. Jag vill nu icke tala om det myckna besväret af en officiel eller åtminstone halffofficial brefvexling med samtliga dessa individer, förd under alla de noggranna former af registrering m. m., hvilka för allmänna handlingar gemenligen erfordras; en brefvexling så mycket svårare, som många af de blifvande förtroendemännen sannolikt komma att vara ganska litet skrifkunniga och icke ens kunna antagas hålla sig regelbunden postgång. Hvad jag hufvudsakligen fäster mig vid, är det kinkiga och vanskliga för Diskontstyrelsen att utse och anställa de nämnda förtroendemännen samt att sedermera allt framgent öfvervaka dem. Diskontstyrelsen står dervid i en alldeles annan ställning än den enskilde kommissionären. Hans bref äro enskilda bref, hvilka man dock tvekar att meddela andra personer, eller att åtminstone offentliggöra; de svar han erhåller från sina korrespondenter, stadna hos honom i godt förvar. Man lemna honom således under hand en hop upplysningar, dem ingen vill eller vågar lemna Diskontstyrelsen. Denna skriftvexling är och förblifver en allmän myndighets, den ingen kommer att hemlighålla, om han finner sin räkning vid att offentliggöra den; de till Styrelsen ankomna bref från eller om förtroendemännen blifva tillgängliga för Revisorer och Banko-Utskott, måhända till och med diskussionsämnen i Riksdagens Kamrar. Antingen skall man således vid skriftvexlingens förande iakttaga en långt drifven varsamhet, som gör att man kanske ej vågar vidröra just det hufvudsakligaste, eller skall man blottställa både Diskontstyrelsen och dess korrespondenter för ledsamma sammanstötningar. Skäl torde för öfrigt ej saknas till det antagande, att icke så få bland de af Styrelsen antagne förtroendemännen emellanåt komma att såsom riksdagsmän deltaga i beslut rörande Banken och föreskrifterna för dess verksamhet. Det är väl icke gifvet, att blifvande Bankoreglementen komma att vidkännas någon inflytelse häraf; men låter en sådan känna sig, skall den säkerligen ej blifva välgörande.

Då de nya lokalombuden säkerligen ej ämna för intet betjena de lånsökande, hvilka äfven, enligt hvad föreslaget är, skola till Banken erlægga hvarje-handa afgifter för expedition, postporto m. m. så synes det mig, huru måttligt tilltagna dessa afgifter än äro, som skulle slutliga beloppet af låntagarnes omkostnader ej blifva mycket mindre än hvad det nu plägar vara, utan endast komma att utflyta åt andra håll. För ett så ringa måls vinnande finner jag ej skäl vara att åsamka Banken möjliga äfventyr och förluster, hvilkas vidd är svår att nu bedöma, samt att pålägga Styrelserna för dess lånerörelse en massa bestyr af den kinkiga art, jag ofvan antyd. Så länge Banken skall bedrifva en lånerörelse af så egen-domlig beskaffenhet, som den i hvilken allmänna diskontfonden nu användes, skola alltid särskilda föreskrifter och åtgärder erfordras, i ej ringa mån afvikande från dem, som behövas vid en låne- och diskonteringsrörelse i vanlig bemärkelse. Formerna kunna ej här göras så enkla, och för de små lånen måste alltid en del omkostnader, såsom postporto m. m., beräknade i procent af lånebeloppet, blifva större än för större lån. Enda rätta sättet för undanrödjande eller åtminstone förminskande af dylika olägenheter är — för att begagna ett känt uttryck — att närma producenter och konsumenter, här långifvare och låntagare, till hvarandra, eller, med andra ord, att göra denna rörelse till ortlig, låta den bedrifvas af talrika, vidt spridda låneinrättningar, hvilkas styrelser äro i tillfälle att mera omedelbart förskaffa sig personlig kännedom om de lånesökandes vederhäftighet och om tillförlitligheten af de rörande desamma lemnade uppgifter.

Såsom redan är nämnt röra de emot förevarande förslag här ofvan gjorda invändningarne detsamma hufvudsakligen så vidt det syftar på allmänna diskontfonden. Inom Handels- och näringsdiskonten gestalta sig förhållandena i flera afseenden annorlunda. Inom ett par grenar af dennas rörelse emottagas sedan flera år papper, hvilkas äkthet är för Banken af nästan lika stor vikt som lånehandlingars, utan att denna äkthet är bestyrkt på något annat sätt än genom den undersatta namnteckningens likhet med lemnad firma. Så är förhållandet med diskonterade vexlar, så med å kreditiv eller löpande räkningar utställda vexlar och invisningar, hvilka sistnämnda ej ens ega den lilla borgen för sin äkthet, som ligger deruti att de skola vara skrifna på från Banken utlemnade, numererade och folierade blanketter. Den tanken synes således ligga nära till hands, att personer, hvilka i Banken hafva kreditiv eller hålla räkning eller i allmänhet stå till Banken i förhållandet af hvad man kan kalla stadiga kunder, erhöle för sina lånehandlingar samma lättnad, som de redan länge haft för sina kreditiv- eller andra vexlar, enär den lemnade firman borde kunna gälla och hafva vitsord vid det ena fallet såsom vid det andra. Frågan vänder sig här mindre om Bankens säkerhet emot namnförfalskningar, än om dess öfvertagande af expeditions- och afsändningsbestyren, hvilka för Riksbanken ej äro svårare än för andra bankinrättningar, då alla nu åsyftade personer kunna antagas vara i den ställning, att man hos dem kan förutsätta utvecklade begrepp om och

vana vid affärers handläggning. Man skulle här ej heller behöfva för hvarje särskild expedition fordra godtgörelse för postporto och dylikt, utan skulle sådant mycket väl kunna föras i räkning, att årligen eller halfårligen betalas. För sådana låntagare åter, hvilka ej hafva en mera jemnt fortgående gemenskap med Banken, dem som ej egenhändigt lemnat eller till Banken insändt behörigen styrkt firma, eller i allmänhet, der handlingars rättighet anses böra särskildt vitsordas, torde Diskontstyrelsen böra bibehållas vid rättigheten och skyldigheten att fordra påteckning af ansvarig inlemnare.»

Af Bankokommissarien *Deutsch*: »Jemte det jag instämmer i det yttrande, Herr Friherre Skogman afgifvit, anser jag mig böra här framställa de speciela anmärkningar, som, enligt mitt förmenande, emot förslaget förekomma, grundande sig dessa anmärkningar på den erfarenhet om diskontärendens behandling, som jag under trettioårig tjänstgöring vid f. d. Bankodiskontverket och nuvarande Diskontkontoret vunnit.

Uti ingressen till förslaget samt mom. a), b) och c) förekomma de stadganden, hvilka af Styrelsen ansetts skola ersätta det skydd emot belåning af falska lånehandlingar, som hittills beredts genom den särskilda inlemnare-ansvarigheten.

Hvad först lån från handels- och näringsdiskontfonden beträffar, så innehåller förslaget, att underskrifterna å lånehandlingarne skola ovilkorligen vara bestrykta af vittnen, hvilka utsatt sina yrken och hemvist och som äro kände såsom trovärdige och redbare män.

Nu är det emellertid allmänt bekant, att skuldförbindelser af affärsmän, bruksegare och possessionater sällan eller aldrig bevittnas. För belåning af en så beskaffad skuldförbindelse, äfven af den mest utmärkta beskaffenhet, skulle Banken således icke kunna såsom kommissionär anlitas; och heldre än att möjligen till aflägsna orter sända skuldsedeln för att bevittnas, kommer innehafvaren sannolikt att använda den i någon annan bank, som ej är bunden af så stränga former. Mången ansedd man torde ej heller gerna vilja tillåta främmande personer att taga kändedom om de förbindelser, han utfärdar. Men detta oafsedt förekommer en omständighet, som enligt min öfvertygelse skall verka dertill, att endast jemförelsevis få låntagare af denna fond kunna begagna Banken såsom kommissionär. Med temlig säkerhet kan antagas, att icke en af tio, som önskar att få ånyo belåna hypotek af enahanda beskaffenhet med det han förut såsom säkerhet för undfånget lån begagnat, vid lånets förfallotid insänder hela lånebeloppet, utan endast så stor del som han ämnar å skulden afbetala, samt anmodar kommissionären förskjuta hvad derutöfver erfordras; och då Banken såsom kommissionär naturligtvis ej kan lemna sådana förskott samt beviljandet från denna fond af ovilkorlig omsättningsrätt likasom från allmänna diskontfonden väl icke gerna kan ens komma i fråga, så lära de aldra flesta låntagare i handels- och näringsdiskontfonden fortfarande blifva i oaf-

visligt behof af enskild kommissionär i och för erhållande af de förskott, en sådan på eget äfventyr lemnar.

För lån från omsättningsfonden är uti mom. a) stadgadt, att förbindelserna skola vara bevitnade af tvänne personer, boende i orten, der låntagaren har sitt hemvist, hvilka hos Styrelsen på förhand anmält sig vilja gå allmänheten tillhanda, och att dessa böra vara af Styrelsen kände eller eljest väl vitsordade såsom fullt trovärdige och redbare män.

Att inom lånedistriktets 1,200 församlingar först finna dessa minst 2,400 förtroendemän och att om dem bibringa Styrelsen en sådan kännedom, att Styrelsen för dem kan hafva fullt förtroende, lärer väl redan vara förenadt med nära öfvervinneliga svårigheter; men att vid granskningen af circa 150 nya och 300 omsättningslånehandlingar i veckan, hvilken granskning måste vara verkställd på tre dagar, ihågkomma dessa förtroendemän, deras handstilar och namnteckningar torde väl kunna sägas vara rent omöjligt äfven för en med mera än vanligt minne och skarp-sinnighet begäfvad tjänsteman; och om än genom lång erfarenhet och vana hos de granskande denna svårighet skulle åtminstone till någon del kunna öfvervinnas, så måste dock vid sjukdoms- eller andra förfall eller vid ombyten af tjänstemän till dessa platser förordnas personer, hvilka, huru öfverlägsna egenskaper de än må ega, tvifvelsutän skola under lång tid famla i ett ogenomträngligt mörker.

Det sätt att bevittna lånehandlingar, som förekommer uti mom. *litt. b*, är så invecklad, att det icke gerna kan komma i fråga att användas, om ej möjligen på orter, der Notarii publici finnas anställda.

Då det väl är öfverensstämmande med förslaget mening, att lån eller omsättningar ej skulle få beviljas, om desamma ej funnos upptagna å de i mom. *litt. c* omnämnda advislistor, eller om dessa advislistor uteblifvit. så måste ock vid granskning af alla låne- eller omsättningshandlingar, som inkommit direkte till Banken, jemförelse med advislistorna verkställas, ett arbete som ofelbart blir mera tidsödande, än att desamma kan af de granskande medhinnas, då advislistornas antal torde komma att uppgå till hundradetal i veckan; hvarförotom icke bör förbises, att då förslaget förutsätter, att advislistorna skola innehålla yttrande äfven om gäldenärens vederhäftighet, dessa advislistor lära behöfva rådfrågas vid sjelfva låneföredragningen, hvilken, redan nu i anseende till lånens större antal besvärlig, derigenom ovilkorligen kommer att ytterligare försvåras och fördröjas.

Huruvida här ofvan upptagna försigtighetsmått, äfven om de skulle kunna behörigen iakttagas, hvilket jag för min del högeligen betviflar, komma att motsvara den trygghet mot belåning af falska lånehandlingar, som dermed åsyftas, torde i allt fall blifva ganska tvifvelaktigt. Åtminstone har erfarenheten från en förfluten tid nogsamt ådagalagt, att då förfalskningar af lånehandlingar i större skala förekommit, dessa blifvit verkställda af just sådana personer, som en längre tid haft sina sockneboars förtroende att sköta deras låneaffärer med Banken.

Punkten 3:o af förslaget innehåller, att underrättelse om anledningen till afslag af sökt lån meddelas endast då formela fel blifvit anmärkta.

Häremot är visserligen intet att erinra; men säkert är, att en lånsökande omöjligen kan finna sig belåten med ett naket afslag å sin ansökning och att han, om han vill fullfölja ansökningen, således nödsakas söka genom enskildt ombud förskaffa sig underrättelse eller anvisning om de åtgärder, som från hans sida påkallas för att få lånet beviljadt.

I punkten 5:o säges, att der medel till full liqvid brista, beräknas ränta å återstående skuld intill dess betalning sker, hvarförinnan lånehandlingarne ej återbekommas.

Den stora allmänheten har sällan rätt reda på Bankens ränteberäkning och således kunna ofta vid medels insändande till omsättning af lån öfverskott uppstå, men också lika ofta brist inträffa. Då nu omsättning af ett lån ej kan få ske, med mindre än att det uträknade beloppet fullt betalas; då Banken ej kan förskjuta bristen och då omsättningarne till största delen icke inkomma förrän under de sista dagarne af respittiden, så blifver häraf i förutsatta fall en gifven följd att endast derigenom att ett aldrig så obetydligt belopp i liqviden brister, omsättningsrätten förverkas och låntagaren lagsökes för hela låneåterstoden. Man må med skäl fråga, om det kan vara välbetänkt eller ens värdigt Riksbanken att söka etablera en anstalt, som på ett så hårdt sätt kommer att gäcka en om förhållandena inom Banken okunnig allmänhets förväntningar att få sina låneangelägenheter derstädes på ett fördelaktigt sätt ombesörjda. Att lånehandlingarne ej återbekommas, anse de flesta gäldenärer sannolikt för sig vara af ringa eller ingen vikt, väl vetande att något missbruk med dem ej sker. Men då de, i stället för att återfå dokumenterna, plötsligt blifva öfverraskade af vederbörande kronobetjente för att kommuniceras lagsökningen, skola de finna, huru illa de blifvit svikna i sin förmodan att allt varit väl bestäldt, när de anlita sjelfva Banken om kommissionsbiträde.

7:o punkten stadgar, att de från Banken afgående bref ställas ovilkorligen till lånsökanden eller gäldenären personligen.

Detta stadgande förutsätter, att utfallna lånemedel ej kunna på annat än uppgifna sätt genom Banken användas.

De betydliga olägenheter, som deraf skola följa, i synnerhet om ifrågasatta kommissionsanstalt, i anseende till den ringa kostnaden och förmenta tryggheten att hafva Banken till ombud, skulle komma att i någon större mån anlitas, torde förtjena att särskildt framhållas; och jag väljer i detta afseende blott några af de andra vanligaste fall, som utan tvifvel skola inträffa:

a) En lånsökande har en äldre skuld, som han vill och skall betala af det lån han söker. Detta beviljas och skulle utfalla om 8 å 9 veckor, men respittiden för det äldre tilländalöper om 4 å 5 veckor. Banken kan ej, likasom den enskilde

kommissionären, förskjuta beloppet, och mannen måste lagsökas samt förlorar naturligtvis derigenom äfven sin rätt att utbekomma det beviljade lånet.

b) En lånsökande förklarar, att af ett honom beviljad lån nödiga medel få användas till omsättning af ett eller flera af hans grannars lån, men respittiden för dessa går till ända långt innan nya lånet utfaller och, då förskott ej kan lemnas, förlora dessa sin omsättningsrätt.

c) Allmogens lånehandlingar inkomma nästan alltid genom ett ombud i orten, hvilket vanligtvis föreskrifver, att de medel, som utfalla af ett beviljad lån, skola användas till omsättning eller likvid af åtskilliga andra lån. Dessa föreskrifter kunna ej emot stadgandet i 7:de punkten uppfyllas, hvaraf åter följer att omsättningsrätten för ifrågavarande lån försittes.

Erfarenheten har ock ådagalagt, att under hvarje vecka den förlängda omsättningsrätt, som är i Bankoreglementets 61 § 7 mom. medgifven, beredes åtskillige gäldenärer derigenom, att kommissionärerne, af förtroende till dem eller deras ombud i orten, förskjuta omsättningsbeloppen; men äfven denna förmån kommer att bortfalla, när Bankens kommissionärsbiträde påkallas och följderna deraf måste blifva en betänklig ökning af lagsökningarnes antal.

Slutligen kan jag ej underlåta att fästa uppmärksamhet derpå, att, under det att Bankens alla inkomster och utgifter kontrolleras för dag, så uppstår genom detta kommissionsbestyr en uppbörd af måhända flera millioner, som blifver ytterst svår att kontrollera, enär verifikationerna till hvarje inkomst och utgift måste uppsökas på flera olika håll och åtskilliga utgifter dessutom äro af beskaffenhet att icke ens kunna verificeras.

Genom det nu i korthet anförda tror jag mig hafva ådagalagt, att ifrågavarande förslag är vådligt för Banken, otillfredsställande för den lånsökande allmänheten och i verkställigheten förenadt med så stora svårigheter, att det med förslaget åsyftade ändamål endast på ett särdeles ofullständigt sätt kan komma att vinnas.»

Vid ärendets föredragning hos Fullmäktige anförde Ordföranden, Herr f. d. Statsrådet *Fähræus*:

»Vid pröfningen af förevarande förslag hafva tvifvelsmål hos mig uppstått, huruvida det dermed åsyftade ändamål, som visserligen förtjenar allvarlig uppmärksamhet, genom verkställigheten deraf kan vinnas. Antagandet, att de föreslagna garantierna mot missbruk skulle blifva tillfyllestgörande, hvilat nemligen på förutsättningar, som, till en del åtminstone, synas mig alltför ovissa. Reglementet för Riksbankens styrelse och förvaltning stadgar i § 50 mom. 4, att, »en hvar, som till »Diskont- eller Lånekontor inlemnar något lånedokument, skall derå teckna sin ansvarighet för detsammes rättighet.» Detta stadgande, afsedt att afvärja förluster för Banken i följd af falska lånehandlingar, har enligt hvad Diskontstyrelsen sjelf vitsordat, allt hittills visat sig verksamt för ändamålet. Från synpunkten af *Bankens*

intresse kan således utbyttandet af detta säkerhetsmått emot något annat icke vara af omständigheterna påkalladt. Om det befinnes erforderligt för befrämjande af de *lånebehöfvandes* fördel, bör det dock dervid tillses, att den för Staten påräknade säkerhet icke äfventyras eller försvagas. Det nya medel, som förslaget anvisar till Bankens betryggande, är hufvudsakligen lånehandlingarnes verifierande genom intyg af tvänne i orten boende personer, som i sådant afseende ega Diskontstyrelsens förtroende. Men dessa intyg äro icke förbundna med någon juridisk ansvarighet. De innebära i sjelfva verket ej annat än det förklarande, att, *vittnena veterligen*, något svek med lånehandlingarne icke eger rum. Men det är uppenbart, att detta icke kan för Banken vara ett betryggande medel emot förluster. Exempel hafva tyvärr icke saknats, att lånehandlingar, änskönt de varit försedda med lokalmyndighets officiella vederhäftighetsbetyg, upptagit namn å personer, som icke funnits till. Att sådana och andra likartade svek skulle blifva säkrare förebyggda genom ifrågasvarande, till ansvar icke bindande intyg, kan ej vara att hoppas. Vid ärendets behandling af Diskontstyrelsen hafva anmärkningar blifvit framställda med afseende såväl å det vanskliga i pröfningen af deras antaglighet, hvilka anmäla sig till den omförmälda vittnesbefattningen, som ock å det obestämda i territorialbegränsningen för denna befattning, som i förslaget endast betecknas med »orten». Då utseendet eller konstituerandet af vittnena väl icke kan tillkomma någon annan myndighet än Diskontstyrelsen sjelf, alldenstund valet skulle grundas på dennas förtroende, synes mig anmärkningarne i förra hänseendet vara fullt befogade. Distriktet för hvarje par vittnen lärer ej kunna blifva mindre än socknen och ej större än häradet. Ju mindre det är, desto säkrare kännedom om de lånsökande kan hos vittnena förväntas, men desto svårare, om ens möjlig, blifver Diskontstyrelsens kontroll å det i samma mån ökade antalet af vittnes-underskrifter. Ju större åter distriktet är, desto mindre försvårad blifver denna kontroll, men desto osäkrare personalkännedomen hos vittnena och desto obeqvämligare de lånsökandes kommunikation med dessa. Utan vedergällning lärer icke någon åtaga sig det ifrågasvarande uppdraget, och då innehafvarne deraf, hvar inom sitt område, skulle få ett slags monopolium på vittnesbehörigheten, kan bestämmandet af denna vedergällning blifva alltför godtyckligt. Enär för öfrigt godtgörelsen för det besvär och de utgifter, som föranledas af de föreslagna veckorapporterna till Diskontstyrelsen, äfvensom kostnaderna för de resor, som kunna erfordras för det ifrågaställda *muntliga* bekräftandet af särskilda vittnens intyg om lånsökandernes egenhändiga namnteckning, icke kunna drabba andra än dessa sökande, är det fara värdt, att de lättnader, som härvid erbjudas dem, skola leda till större kostnader än de förut öfverklagade, helst den omständighet, att underrättelse om afslag å ingifna låneansökningar endast då skola sökanderne meddelas, när formela brister vållat det, torde förmå många att, äfven vid begagnande af den direkta kommunikationen med Diskontstyrelsen, anlita särskildt ombud för erhållande i hvarje fall af besked om lånefrågans utgång, så att, om det finnes er-

forderligt, annan låneanstalt må kunna för behofvets afhjelpande tillitas. Härvid må ej heller förbises den olägenhet, som den föreslagna organisationen understundom måste hafva till följd, att, då genom ett antaget vittnes död eller af sjukdom vållade oförmögenhet att handhafva befattningen en länk i verifikationssystemet blifvit bruten, låninnehafvare inom distriktet, under tiden innan nytt vittne kan hinna utses, vid åliggande låneliqvider kunna varda blottställda för fatalietids försittande.

Bland de förutsättningar, på hvilka förslaget hvilat, är äfven den, att de för låneexpeditionerna bestämda afgifter skulle lemna full tillgång till kommissionskontorets afföring och öfriga förvaltningskostnaden. Sannolikt blefve väl den föreslagna kommissionsanstalten hufvudsakligast anlitad för lån från allmänna diskontfonden. Efter en ungefärlig kalkulation särskildt för dessa slags lån, grundad på förhållandet med lånerörelsen 1866, skulle, om det antages, $\frac{3}{10}$ -delar af dessa lån komma att af berörda kontor handläggas, expeditionernas antal för året uppgå till 14,750, eller för hvarje arbetsdag i medeltal till 49. Ehuru afgifterna för de minsta lånen proportionellt skulle blifva något större, torde likväl inkomsten af de inflytande utgifterna öfverhufvud icke kunna beräknas högre än hvad för de större lånebeloppen ifrågasatts eller $\frac{1}{10}$ procent, enär blott hälften komme att utgå för omsatta lån. Beräknadt efter 1866 års lånerörelse, skulle då besagda afgift lemna en tillgång af omkring 8,300 R:dr. Då man härvid betänker omfånget af de göromål, som skulle kommissionskontoret tillkomma, såsom öppnandet och journaliserandet dagligen af öfverhufvud omkring 50 ankommande bref med lånehandlingar, medföljande penningars sortering och insättning, anmälningssedlars utskrifning, uppsättning och expedierande af öfverhufvud lika många afgående som ankomna bref, dessas journaliserande, utskrifning och sedelförteckningar för postförsändningarne, uträkning, bokföring och redovisning för stadgade expeditionsafgifter o. s. v., så och då denna räkenskap äfven måste medföra ökad revisionsarbete, samt den nya organisationen med visshet kan antagas äfven föranleda lagsökningsärendenas tillökning och i samma mån ökad personal i Ombudsmans-expeditionen, visar det sig för mitt omdöme uppenbart att äfven en dubbelt större medeltillgång icke skulle förslå till kostnadernas bestridande. Härvid skulle jag dock fästa mindre vikt, om blott förslaget kunde antagas leda till det åsyftade ändamålet, utan att blottställa Banken för svårare förluster än som under nuvarande omständigheter kunna uppkomma.

Det har någon gång ifrågasatts, att Bankens tjänstemän borde förbjudas att befatta sig med kommissioner för lånsökande derstädes, men om ett sådant förbud skäligen kunde meddelas, så vore det dock näppeligen möjligt att kontrollera handhafvandet deraf, då uppdragen kunna expedieras genom biträden och i deras namn, af hvilket förfaringssätt exempel icke saknas i vissa andra embetsverk.

Det enda korrektivet mot obehöriga taxationer är i detta, som andra likartade fall, att söka i den fria konkurrensen, och allt hvad Bankstyrelsen i denna sak lämpligen

lämpligen kunde tillgöra, vore, såsom mig synes, att genom kungörelse erinra allmänheten om denna fria konkurrens och att, så framt det i 50 § 4 mom. af Bankoreglementet stadgade säkerhetsmått är behörigen iakttaget, vid pröfningen af inkommande låneansökningar någon mannamån icke kan ega rum, ehvad de sökandes ombud äro anställda i Bankens tjänst eller ej.»

Grosshandlaren *Schwan* afgaf följande yttrande:

»Att ett förslag i denna syftning, om och så uppgjordt att detsamma uppfyllde ändamålet och vore verkställbart, skulle väcka motstånd från ett visst håll inom Diskontstyrelsen var mig visserligen icke oväntadt, men att äfven från detta håll så väsendtliga anmärkningar skulle framställas, kunde jag ej förvänta. Herr Friherre Skogman har ock, i den af honom afgifna reservation. låtit förslaget undergå en så grundlig kritik, att jag ej kan finna annat än att förslaget tilläfventyrs bör snarare afskräcka i all framtid från än uppmuntra till låneansökning från Banken. Ur denna synpunkt betraktadt skulle jag vara färdig att detsamma biträda, då hvad allmänna Diskonten angår, densamma, om förslaget antages, säkert lärer hafva erhållit nådestöten; men jag anser icke detta vara rätta sättet att fränskilja Banken en lånerörelse, som för densamma är alldeles olämplig, och dessutom vill jag icke från Banken afvisa den kanske nog ringa del af affärspapper, som eljest skulle dit ingå.

Det kan vara öfverflödigt att här närmare framhålla de erinringar mot förslaget, hvartill detsamma föranleder, då såväl Herr Ordföranden som Friherre Skogman i detalj berört förslagens alla svaga delar. Det är uppenbart att lånepröfningen skall komma att ligga i händerna på de antagna målsmännen, hvilka derigenom taga sig anledning att ganska betydligt beskatta den lånsökande äfvensom att på det ifrigaste uppmuntra till ökandet af de lånsökandes antal, enär dessa målsmän eller s. k. vittnen måste komma att finna sitt egna och stora intresse vid hvarje förnyad eller ökad låneansökan.

Jag inskränker mig således till att här instämma i de af bemälde Herrar afgifna reservationer.

Gerna omfattar jag detta tillfälle för uttalande af den åsigt, att det för Banken skulle lända till den aldra största fördel och nytta om allmänna Diskont-rörelsen kunde till de enskilda bankerna öfverflyttas. Sådana finnas nu i alla provinser med afdelningskontor i de flesta af rikets städer. Dessa banker hade låntagare således på nära håll, allt kommissionärskap och dermed förknippade stora utgifter skulle i de flesta fall kunna undvikas, ett förhållande fördelaktigt såväl för den lånsökande som för den långifvande. Hos sagda banker kan, i de flesta fall, en personalkänedom på goda grunder förutsättas. Riksbanken kunde utan all förlust nöja sig med en ränta af 3 procent å det för rörelsen anvisade kapitalet.

Efter afdrag af förluster och de årliga stora förvaltningsutgifterna, lärer behållningen svårligen kunna uppskattas högre än den till 3 procent nu här antydda.

De enskilda bankerna skulle den låga räntan uppmuntra till öfvertagande af denna rörelse, churu med det bestämda förbehåll att icke få räkna sig till godo högre ränta än den af Riksdagen nu föreskrifna.

Det skulle vara mig särdeles kärt om Höglofliga Banko-Utskottet funne anledning till att åt detta mitt förslag egna någon närmare uppmärksamhet.

Såsom ett ytterligare skäl för det nu anförda, tager jag mig friheten fästa uppmärksamheten på det sätt, hvarpå Fullmäktige och således Diskontstyrelsens fleste ledamöter hädanefter komma att tillsättas. Valen komma väl att uteslutande bero på en vid riksdagen rådande majoritet utan egentligt afseende på de valdes mer eller mindre lämplighet. Någon kontinuitet i Styrelsen kan således ej bestämdt förutsättas, lika så litet som en vid bankärenders behandling vunnen erfarenhet.»

De yttranden, som i den förevarande frågan blifvit afgifna, ådagalägga nog samt hvilka svårigheter uppresa sig mot en anordning, som på en gång skall blifva ändamålsenlig för allmänheten och möjliggöra bevarandet af nödig säkerhet för Riksbanken. Om detta ock kan låta sig göra hvad beträffar den rörelse, som bedrives genom den s. k. handels- och näringsdiskontfonden, enär antagligen de fleste, som med denna stå i beröring, äro eller kunna blifva för styrelserna någorlunda kända, så blifva svårigheterna i flera afseenden — hvilka här ofvan redan äro berörda — desto större i fråga om lånerörelsen i omsättningslånefonden.

Den svårighet, hvilken intager första rummet, äfven hvad angår handels- och näringsdiskontförrelsen, men framför allt i fråga om omsättningslånerörelsen, är otvifvelaktigt nödvändigheten att skydda Riksbanken mot faran för belåning af falska handlingar, hvilken fara, säkerligen kännbar för de enskilda bankinrättningarne, ehuru dessa inom sina till utsträckningen inskränkta länedområden böra lättare kunna vinna nödig personalkännedom, måste blifva mycket stor för Riksbanken och dess Lånekontor, hvilkas verksamhetsområden, synnerligen hvad angår Diskontkontoret i Stockholm och Lånekontoret i Göteborg, omfatta den aldri största delen af landet.

Det af Fullmäktige framställda förslaget har sökt förebygga denna fara i fråga om omsättningslånefonden genom den anordningen, att öfverallt i orterna skulle antagas trovärdige personer, som hade att tillhandagå Diskont- och Lånekontorsstyrelserna med bestyrkande af låneförbindelser och med lemmande af upplysningar; men de anmärkningar, som emot denna anordning framställts, synas Utskottet så betydande, att Utskottet finner sig icke kunna tillstyrka densamma; och då något medel att på annan väg vinna det åsyftade ändamålet icke för närvarande åtminstone, synes kunna sättas i stället, har Utskottet icke funnit det möjligt att förverkliga den ifrågasatta anordningen i hela dess utsträckning.

Deremot tror Utskottet ett vinnande delvis af det önskvärda syftemålet vara möjligt, då betänklighet icke synes möta mot att sätta Diskont- och Lånekontoren

i tillfälle att medgifva allmänheten direkt skriftlig beröring med sig i sådana angelägenheter, der den ofvanantydde faran antingen lätt kan undvikas eller alldeles icke förefinnes. Detta är förhållandet dels med sådana angelägenheter, som angå kreditivförsträckningar, insättningar och uttagningar på upp- och afskrifningsräkningar och deposition, samt sådana låneangelägenheter, vid hvilka såsom pant erbjudas handlingar, som äro af beskaffenhet att i och för sig sjelfva, utan afseende på låneförbindelsen, innebära säkerhet för lånebeloppet samt kunna användas till Riksbankens godtgörelse derför, äfven utan afseende på sjelfva låneförbindelsens äkthet. Medgifvandet vid dylika låneansökningar för lånsökande, hvilka bo på annan ort, än der bank-kontoret finnes, att få skriftligen, utan begagnande af ombud, insända sina handlingar och genom kontorets försorg erhålla såväl besked om utgången, som lånesumman sig tillsänd, bör i sin mån befördra begagnandet af reela lånesäkerheter.

I det förslag till stadgande, hvilket här nedan afgifves, har det ifrågavarande medgifvandet lemnats, dels i fråga om kreditivförsträckningar med deraf föranledda uttag och insättningar, jemte insättningar och uttag på upp- och afskrifnings- samt depositionsräkningar, dels i fråga om vaxeldiskontering samt lån mot säkerhet af Svenska Statens obligationer eller andra publika papper, vägförda effekter, intecknade skuldebref och aktier.

Ett slags säkerhet, som i Riksbankens Diskont- och Lånekontor till belåning antages och kunde anses vara af reel beskaffenhet, såsom utgörande verkliga fordringsbevis, nemligen s. k. löpande förskrifningar, har från det ifrågavarande medgifvandet uteslutits, emedan så beskaffade förskrifningar eller till ordres ställda skuldförbindelser dels lätteligen kunna vara af falsk beskaffenhet och dels ofta torde i sjelfva verket sakna den egenskap, som skulle göra dem till *realsäkerhet*.

Då den anordning, som nu föreslås, är inom Riksbankens Diskont- och Lånekontor hittills alldeles oförsökt och vid dess verkställighet mångahanda omständigheter kunna förekomma, som icke till sin beskaffenhet kunna på förhand uppfattas, har Utskottet trott det icke vara lämpligt att detaljföreskrifter i ämnet nu af Riksdagen fastställdes, utan ansett meddelandet af sådana tillsvidare böra öfverlemnas åt Bankofullmäktige, för att sedermera, efter det erfarenhet i ämnet vunnits, kunna i den mån sådant anses nödigt af Riksdagen fastställas.

De för närvarande nödiga ansedda föreskrifterna i afseende på det förevarande ämnet hafva sin naturliga plats i den del af Reglementets artikel 4, afdelning 2, som innefattar *Allmänna bestämmelser* angående lånerörelsen, och Utskottet har därför infört dem efter nuvarande § 56.

Men derjemte har Utskottet funnit dels några förändringar lämpligen böra göras i den inbördes ordningen af de momenter, som innefattas under nyssnämnda §, dels några föreskrifter, som för närvarande hafva sin plats under § 61, angående lån med omsättningsrätt, böra flyttas under de allmänna bestämmelserna.

Utskottet har derföre uppställt sitt förslag sålunda:

att § 56 mom. 1, 2 och 3 skulle blifva oförändrade till lydelse och ordningsföljd i den §, som kommer att motsvara den nyss nämnda;

att i samma § under mom. 4 skulle införas, med en förändring, som endast rörer uttrycket, hvad som för närvarande innehålles i mom. 7 af § 56 och mom. 8 af § 61;

att likaledes i samma § skulle under mom. 5 intagas det nuvarande mom. 5;

att omedelbart efter § 56 skulle införas en ny §, hvars mom. 1 upptog den nya bestämmelsen angående skriftliga meddelanden mellan Diskont- och Lånekontoren samt trafikerande; hvars mom. 2 skulle utgöras af nuvarande mom. 4 i § 56; och hvars mom. 3 innefattade öfverlemnandet åt Fullmäktige att meddela de närmare villkoren och föreskrifterna rörande den nya anordningen;

att derefter borde följa en ny §, upptagande i mom. 1 och 2 de nuvarande bestämmelserna i mom. 9 och 10 af § 61, det sednare med en förändring i ordalagen, hvilken Utskottet trott innebära ett förtydligande af innehållet; samt slutligen

att nuvarande mom. 6 i § 56 skulle bilda en ny §;

allt under de allmänna bestämmelserna i Afdelning 2 af 4:de Artikeln; kommande alltså mom. 8, 9 och 10 i § 61 att från denna § utgå.

Utskottet återkommer här nedan vidare till sist omförmälda § 61; och föreslår nu endast lydelsen af motsvarigheten till § 56 samt de nya stadgandena under »Allmänna bestämmelser»:

8:o)

§

Mom. 1. Svensk medborgare, som är Jfr § 56, mom. 1 oförändradt.
bosatt utrikes, får icke såsom låntagare eller löftesman antagas.

Mom. 2. Ingen må erhålla lån af Jfr § 56, mom. 2 oförändradt.
annat diskont- eller lånekontor än det, inom hvars lånedistrikt han är mantals-skrifven, med undantag likväl för ledamöter i styrelserna vid lånekontoren och dervarande tjänstemän, på sätt § bestämmer. Låntagare, hvilken efter att vid ett diskont- eller lånekontor hafva lån erhållit, till annat lånedistrikt afflyttat, och vid dervarande diskont- eller lånekontor lån upptager, må vid omsättningsrätten bibehållas.

Mom. 3. Vexel-, förskrifnings- eller Jfr § 56, mom. 3 oförändradt.
invisningsutgifvare, acceptant, endossent eller löftesman må kunna antagas, äfven om han ej tillhör lånedistriktet.

Mom. 4. Ingen må i handels- och näringsdiskontfonden blifva häftande såsom låntagare och acceptant för större skuldbelopp, än högst tvåhundrausen Riksdaler, deruti dock ej inbegripet hvad han kan vara skyldig i egenskap af trassent, endossent, hypoteksutgifvare eller löftesman eller i och för kassakreditiv, eller mot pant af Svenska statsobligationer eller vågförda effekter.

Till fonden för lån med omsättningsrätt får ej någon såsom låntagare häfta för högre belopp, än sextusen Riksdaler.

Mom. 5. Utlemnas lån med lägre summa, än den, hvarå reversalet lyder, skall på lånehandlingen antecknas och tillika åt låntagaren eller handlingens inlemnare meddelas särskildt intyg om det beviljade lånebeloppet.

§

Mom. 1. Fullmäktige ega vidtaga sådana anstalter, att allmänheten må kunna genom skriftvexling direkte med diskont- och lånekontoren, utan begagnande af särskildt ombud, få ombesörjda sina angelägenheter hos bemälde kontor rörande vexeldiskontering, låne- och kreditivförsträckningar samt penningars insättande och uttagande på upp- och afskrifning eller deposition; dock med den, för Riksbankens betryggande mot belåning af falska handlingar, nödiga inskränkning, att skriffligen med posten, och utan att särskild ansvarsförbindelse för handlingens

Jfr § 56, mom. 7. Högsta tillåtna skuldsättningsbeloppet, för hvilket någon såsom låntagare och acceptant får blifva häftande, deruti ej inbegripet hvad han kan vara skyldig i egenskap af trassent, endossent, hypoteksutgifvare eller löftesman, eller i och för kassa-kreditiv, eller mot pant af vågförda effekter, må icke öfverstiga tvåhundrausen Riksdaler.

Jfr § 61, mom. 8. Till denna lånefond får ej någon, såsom låntagare, häfta för högre belopp än sextusen Riksdaler.

Jfr § 56, mom. 5. Utlemnas lån med lägre summa, än den, hvarå reversalet lyder, skall på lånehandlingen antecknas och tillika åt handlingens inlemnare meddelas särskildt intyg om det beviljade lånebeloppet.

Nytt mom.

tjenstemännen af de genom ofvanberörda särskilda afgifter influtna medlen, efter det diskont- och lånekontorens egna utgifter i och för ifrågavarande anordning blifvit godtgjorda.

§

Mom. 1. Hvarje reversal, ehvad det Jfr § 61, mom. 9 oförändradt.
utgifves för nytt lån eller omsättning af redan erhållet, skall, derest låntagares och löftesmäns vederhäftighet ej är af styrelsen känd, eller den erbjudna panten icke, ensam för sig, anses innefatta fullgod säkerhet, vara försedt med antingen officiellt intyg af länsstyrelse, eller, å landet, af domhufvanden i orten, eller, i stad, af magistraten eller borgmästaren, den sednare å embetets vägnar, eller ock med af enskild man, för hvilken styrelsen hyser fullt förtroende, utfärdadt bevis om hvardera personens vederhäftighet för det sökta lånet, och, i fall personen förut för låne- eller borgensförbindelse till någotdera diskont- eller lånekontoret häftar, jemväl för beloppet af sådan äldre förbindelse.

I öfrigt åligger det styrelsen att, med afseende å hvarje sökt lånebelopp, pröfva antagligheten af de därför erbjudna lånehandlingar och hypoteker samt med noggrannhet tillse, att kontorets säkerhet genom desamma betryggas; och må styrelsen icke underlåta att, för vinnande af detta ändamål, förskaffa sig alla de upplysningar, som kunna inverka på omdömet om lånesökandes ställning och förmåga att i allo uppfylla ingångna förbindelser.

Mom. 2. Då låntagare eller hypoteksutgifvare eller löftesmän ej sjelfve kunna skrifva eller icke hafva för styrelsen känd namnteckning, skall af två trovärdige män alltid vara bestyrkt antingen underskrifternas egenhändighet eller att löftesmännen, vid deras namns tecknande närvarande, erkänt förbindelsen; hvadan således, i händelse domaren namnteckningens riktighet intygat, jemväl annan person bör densamma bevittna.

Jfr § 61, mom. 10. Då låntagare eller hypoteksgifvare eller löftesmän icke sjelfva kunna skrifva eller icke hafva för styrelsen känd namnteckning, skall förbindelsernas erkännande eller underskrifternas egenhändighet alltid vara bestyrkt af två trovärdige män, och således, i händelse domaren namnteckningens riktighet intygat, annan person densamma jemväl bevittna.

§

Diskont- och lånekontoren ega att af såväl Öfverståthållare-embetet i Stockholm, som samtliga Konungens Befallningshafvande och öfrige exsekutorer skyndsamligen erhålla laga handräckning i alla de utsökningsmål, som af diskont- och lånekontorens utlåningar härröra, med åliggande för bemälde myndigheter att, efter skuldens indrivande, de influtna medlen ofördröjligen till diskont- eller lånekontoren insända.

Jfr § 56, mom. 6 oförändradt.

Som stadgandet i 1 mom. af 57 §, att diskontering tillåtes allenast af vaxel, som är *ställd* i Svenskt mynt *på högst sex månader* o. s. v., naturligtvis afser endast att vaxeln bör vara förfallen till betalning inom nämnda tid efter det densamma blifvit diskonterad, utan afseende derpå om vaxeln möjligtvis ifrån utgifningsdagen haft en längre löpetid, hemställer Utskottet,

9:o)

att § 57 mom. 1 må erhålla följande förändrade lydelse:

»Diskontering tillåtes allenast af vaxel, som, ställd i Svenskt mynt och betalbar inom högst sex månader efter diskonteringsdagen, är dragen på inom riket bosatt Svensk undersåte samt inrättad i enlighet med den i Vexellagen af den 23 Augusti 1851 stadgade form och behörigen accepterad.

Uti

Uti 3:dje mom. af § 60, som innehåller vissa allmänna bestämmelser angående Riksbankens kreditivrörelse, är stadgadt, att kreditiv icke får meddelas någon enskild person till högre summa än 30,000 R:dr eller å lägre belopp än 1,000 R:dr.

Om nedsättning af berörda minimibelopp till 500 R:dr har Styrelsen öfver Lånekontoret i Wisby beträffande detta kontors distrikt gjort en framställning, hvar till Bankofullmäktige tillstyrkt bifall.

Som emellertid likartade skäl för nedsättning af minimibeloppet för kassakreditiv som de, hvilka blifvit anförda i afseende på Wisby Lånekontor, eller att bereda tillfälle åt äfven de minsta näringsidkare att erhålla kreditivförsträckning, tala för en dylik nedsättning likaledes vid Riksbankens öfriga kontor; så får Utskottet, som i öfrigt icke föreslår någon ändring af reglementets 60 §, hemställa,

10:o)

att nämnda §:s mom. 3 må erhålla följande lydelse:

»Kreditiv meddelas icke någon enskild person till högre summa än 30,000 R:dr, eller å lägre belopp än 500 R:dr; hörande i öfrigt kreditivbeloppet lämpas efter beskaffenheten och omfånget af den rörelse kreditivsökanden bedrifver.»

Vid 61 § har Utskottet tagit under ompröfning en af Herr *Jöns Olsson* i Nordana inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 87, derihän anført, hurusom de lån, hvilka lemnas från omsättningslånefonden, ehuru löpande med allenast fem procent ränta, blifva för låntagarne dyra och besvärliga genom åliggandet att för hvarje omsättning utgifva nytt reversal med förnyad borgensförbindelse och nytt vederhäftighetsbetyg; förmälände motionären att, om, i stället för nytt reversal vid omsättning af lånet, den verkställda afbetalningen helt enkelt å gamla reversalet afskrefs och låntagaren endast anskaffade vederhäftighetsintyg om löftesmännens fortfarande vederhäftighet för den förbindelse de iklädt sig, Diskont- eller Lånekontorets säkerhet vore fullkomligen tryggad och låntagaren samt löftesmännen befriade från besväret att för hvarje omsättning sammanträda; och har motionären derföre hemställt om en sådan ändring i reglementet, att låntagare vid omsättning af lån med omsättningsrätt blefve befriad från utgifvande af nytt reversal med thy åtföljande borgenspåteckning.

Motionen åsyftar väl endast sådana omsättningslån, der säkerheten utgöres af borgen; men befrielsen från aflemmandet af ny förbindelse vid hvarje omsättning borde kunna ifrågakomma äfven i afseende på sådana lån, för hvilka andra slags säkerheter äro lemnade. Ett sådant medgifvande i afseende på de sistnämnda torde dock vara till föga eller intet gagn, enär dervid någon borgenspåskrift eller vederhäftighetsbetyg ej ifrågakommer. Hvad åter angår borgenslånen, så torde befrielse från aflemnande af ny förbindelse vid hvarje omsättning icke böra medgifvas. Andra

omständigheter oafsedda, är det för borgensmännen en stor skilnad att ikläda sig en betalningsförbindelse, på hvars utkräfvande de, under flera år ovilkorligen bundne, måste ständigt vara beredd, emot om denna förbindelse endast gäller för sex månader och de efter denna tid kunna, om de så vilja, derifrån befria sig. De flesta låntagare äro för styrelserna icke personligen kände, de äro boende på långt aflägsna orter och det är ofta mycket svårt att om dem erhålla tillförlitliga underrättelser. Det har visat sig, att styrelserna icke alltid kunna undvika att råka ut för bedrägeri i afseende på ingifna lånehandlingars rigtighet. Svårigheterna äro dock vida större att med framgång åstadkomma en falsk skuldförbindelse med dertill hörande borgenspåskrifter, vittnes- och vederhäftighetsintyg, än att förskaffa sig ett falskt vederhäftighetsintyg eller ett vilseledande sådant.

På dessa skäl finner sig Utskottet böra hemställa,

11:o)

att Herr Jöns Olssons ifrågavarande motion må lemnas utan afseende.

Första momentet af § 61, hvilken, såsom nyss är antydt, innehåller bestämmelser angående lån med omsättningsrätt, lyder för närvarande sålunda: »Utlåning från den härtill anvisade fond sker mot lånesökandes förbindelse, försedd med borgen eller åtföljd af löpande förskrifning, accepterad invisning, aktier, publika papper eller andra säkerheter.»

Utskottet har ansett, att, ehuru Svenska statsobligationer äro, bland de säkerheter som få antagas till belåning, inbegripna i det allmänna uttrycket »publika papper,» desamma dock böra särskildt nämnas; äfvensom Utskottet förändrat momentets ordaställning; hemställande Utskottet alltså,

12:o)

att mom. 1 af 61 § må få denna lydelse:

»Utlåning från den härtill anvisade fond sker emot lånesökandes förbindelse, åtföljd af Svenska statsobligationer eller andra publika papper, intecknade skuldebref, löpande förskrifning, accepterad invisning, aktier eller andra säkerheter, eller ock mot förbindelse, försedd med borgen.

Momenten 2, 3, 4, 5, 6 och 7 i 61 § erfordra ingen förändring, men då föreskrifterna uti momenten 8, 9 och 10, om Utskottets här ofvan framställda förslag rörande de »allmänna bestämmelserna» vinner bifall, komma att der på sina ställen upptagas, hemställer Utskottet, under sådan förutsättning,

13:o)

att nämnda moment 8, 9 och 10 i nuvarande § 61 må derifrån uteslutas.

Enligt 62 § är det tillåtet såväl enskilde personer som enskilda korporationer, bolag och kassor att i Diskont- och Lånekontoren insätta penningar på upp- och afskrifningsräkning, under de uti §:n stadgade vilkor och bestämmelser, bland hvilka uti punkten e) föreskrifves, förutom annat, att å insatta medel beräknas, från och med första helgfria dag efter insättningen, å högsta fulla 100-tal af behållningen den ränta, Fullmäktige ega att bestämma, och hvilken, *icke understigande en procent*, för öfrigt kan vara olika för de särskilda Diskont- och Lånekontoren.

Det nämnda medgifvandet begagnas, bland annat, af åtskilliga bankbolag, hvilka merändels hafva ganska betydliga summor inestående på upp- och afskrifning i Riksbanken och Lånekontoren mot den ränta, som är för insättningar i allmänhet å dylik räkning bestämd.

I en vid 1867 års revisionsberättelse angående Riksbanken fogad reservation är erinradt, hurusom det i allmänhet kan tagas för afgjordt att upp- och afskrifningsräkningar till betydliga belopp med anstalter eller personer, som drifva egen penningörelse, måste, synnerligen vid stor och hastigt påkommande brist i penningemarknaden, medföra en viss risk, samt att de skola föranleda en verklig ränteförlust för Riksbanken vid sådana tider, då denna har svårt att göra sina egna fonder räntebärande; med anförande af exempel hvarpå reservanten, under förmälan att sannolikt flera af de ifrågavarande penningeanstalterna skulle finna sin fördel vid att i Riksbanken insätta medel, äfven om derå lemnades dem en så låg ränta, att den allenast betäckte den ringa kostnaden och besväret för medlens insättning och uttagande, yttrar sig anse, att den ränta, som beviljas sådana enskilda sedelutgifvande banker och andra större penningeinträttningar och affärshus, hvilka få beräkna ränta på ett högre belopp, än det för enskilda personer såsom regel bestämda, borde i allmänhet hållas lägre än den dittills varit, äfvensom att denna ränta, äfven oberoende af den för andra räkningshafvare fastställda, borde höjas och sänkas allt efter de inom penningemarknaden för handen varande förhållanden.

Utskottet anser den anförda åsigten värd att beaktas. Då likväl någon inskränkning uti det ifrågavarande afseendet af Fullmäktiges frihet att handla efter omständigheterna icke bör göras utöfver den, som vid sistlidne riksdag beslutades, att nemligen ränta icke finge beräknas å högre på en gång inestående belopp än 400,000 R:dr, men deremot bör öppet lemnas åt Fullmäktige att kunna sätta räntan ännu lägre än den nu stadgade lägsta räntesatsen af en procent, hemställer Utskottet att, med uteslutande af bestämmelsen härom,

14:o)

mom. e) af 62 § må erhålla följande lydelse:

»å insatta medel beräknas, från och med första helgfria dag efter insättningen, å högsta fulla 100-tal af behållningen den ränta, Fullmäktige ega att bestämma och hvilken för öfrigt kan vara olika för de särskilda Diskont- och Lånekontoren. På Fullmäktige ankommer likaledes att, inom ett maximum af 400,000 riksdaler, bestämma å huru stort på en gång inestående belopp ränta må hvarje särskild räkningshafvare godtgöras. Om räntefotens förändring skall allmänheten genom kungörelse i tidningarne underrättas.

Insättningar, att återbetalas antingen å bestämd dag efter insättningen, eller efter viss, på förhand bestämd, ömsesidig uppsägning, s. k. depositioner mot ränta, få, enligt punkten a) af § 63, för närvarande ske endast å hela 100-tal riksdaler. Som likväl det icke skulle särdeles öka förvaltningsbesväret å Riksbankens sida, om det tillätes insättare att få aflemna och göra räntebärande belopp, liggande emellan fulla hundratal, hemställer Utskottet,

15:o)

att med ändring af punkten

a) i 63 §, denna § må erhålla följande lydelse:

»Vid Diskont- och Lånekontoren emottagas ock penningar af såväl enskilde personer som enskilda korporationer, bolag och kassor, att återbetalas antingen å bestämd dag efter insättningen, eller efter viss, på förhand bestämd, ömsesidig uppsägning, under följande vilkor:

- a) insättning får ske å 100 riksdaler och deröfver äfven i brutna tal;
- b) öfver insättning meddelas bevis, hvilket skall återställas då penningarne lyftas;
- c) räntan bestämmes af Fullmäktige.

Stockholm den 27 Mars 1868.

W. F. Tersmeden.

Reservationer:

vid punkten 2:o;

af Herr Friherre *W. F. Tersmeden*.

af Herr *C. A. Mannerskantz*: »Uti den af Utskottet föreslagna, börjande indragningen af Riksbankens anslag till Manufaktur-diskonten har jag ej kunnat instämma. Jag anser den närvarande tidpunkten, då stor svårighet råder, icke blott för landets jordbrukare, utan ock för nästan alla idkare af Svensk industri, att kunna erhålla förlag på för deras näringars behof tillräckligt lång tid, icke vara gynnsam för upphäfvandet af den verksamhet, som nämnda Diskont, med Riksbankens kraftiga biträde, näringarne till nytta, under en längre tidsföljd har utöfvat. Stora fabriks- och manufaktur-aktiebolag och äfven enskilde, som bedrifva större industriell rörelse, skola visserligen förstå skaffa sig förlag från både Riksbanken och andra penninganstalter, till ersättning för hvad de förlora genom Manufakturdiskontens upphörande; men ett stort antal öfver hela landet spridde mindre industriidkare, och särdeles de deribland som nyss börjat eller äro på väg att börja nya företag, skola icke utan kännbar afsaknad kunna mista de försträckningar, som de hittills varit vande att från nämnda anstalt påräkna. Jag medgifver gerna att anstalten behöfver omorganiseras, komma under annan ledning och ordna sina utlåningar på bättre och tidsenligare sätt, — men jag tror detta bäst kunna ske genom att med de fonder, som af Banken och Staten hittills varit till Manufakturdiskonten disponerade, gynna uppkomsten af en sådan, af enskilde förvaltd, förmedlande förlagsanstalt till industriens och näringarnes tjenst, som Jernkontoret utgör för jernhandteringen, och Hypoteksinrättningarne för jordbruket, och anser, att, då ett kraftigt inhemskt näringslif är Riksbankens bästa och säkraste stöd, och då nöjaktig ränta och full säkerhet för från Banken lemnade medel borde kunna betingas, det skulle vara ett ganska »bankmessigt» sätt att använda någon del af Riksbankens tillgångar, i nyss angifna nya form, fortfarande till understödjande af för svensk manufakturindustri nyttig förlagsrörelse.»

af Herr *J. Ekman*: »Ehuru jag icke trott mig böra motsätta mig den af Utskottets pluralitet omfattade åsigt, att kreditivet till Manufakturdiskonten icke borde på en gång indragas, anser jag dock att det belopp, som för nästkommande år till detta ändamål anvisas, skulle kunna nedsättas med 500,000 R:dr, utan större olägenheter för dem, som af detta kreditiv erhålla lån, än att alla betänkligheter i detta hänseende böra vika för angelägenheten att, utan alltför lång tidsutdrägt,

vinna det mål, som med den föreslagna indragningen afses, eller det ifrågavarande kreditivets fullständiga upphörande. Jag föreslår således,

att, i stället för 2,000,000, ett belopp af 1,750,000 R:dr anvisas att under 1869 hållas Kongl. Kommers-kollegium till handa till manufakturernas och fabrikenas understöd, under de vilkor i öfrigt som af Utskottet blifvit föreslagna.»

af Herr *A. Th. Wiklander*: »Äfven med erkännande att under närvarande förhållanden en oförberedd indragning af kreditivet till manufakturernas och fabrikenas understöd sannolikt skulle utöfva en betänkelig inverkan på en del industriidkare, hvilka under en lång följd af år egt att påräkna dylikt understöd, vill det likväl synas, som öfvergången till ett mer rationellt förhållande skulle kunna utan märkbara olägenheter verkställas något hastigare än Utskottet förslagit, hvadan jag vördsamt hemställer,

att nedsättningen i anslaget för berörda kreditiv måtte för år 1869 bestämmas till 500,000 R:dr R:mt.»

af Herr *J. G. Agardh*: »Lika med Utskottet anser jag en förändring i sättet att tillhandahålla industrien de låneunderstöd, som hittills utgått genom Manufaktur-diskonten, vara af behofvet påkallad; men olika med Utskottets pluralitet tror jag en förändring böra och kunna vinnas hastigare och med mindre olägenhet, om den verkställes efter annan grund än den af Utskottet föreslagna.

Af handlingar, som varit tillgängliga, visar sig nemligen, att de i vanlig diskontväg utlemnade lån, som vid 1865 års slut kvarstodo, utgjorde omkring 280 stycken med en sammanräknad lånesumma af omkring 2,608,000 R:dr. Af dessa lån voro 30 stycken så stora (minst 20,000 R:dr), att den derpå belöpande lånesumman uppgick till öfver 1,445,000 R:dr. 37 stycken närmast mindre lån (emellan 10—20,000 R:dr) upptogo en lånesumma af omkring 520,000 R:dr. En industriidkare, som kunnat, enligt de för lån ur Manufaktur-diskonten gällande regler, erhålla lån till belopp öfver 10,000 R:dr, bör utan tvifvel både vara så allmänt känd och i öfrigt vara i den ställning, att han utan olägenhet kan hänvisas direkte till de allmänna låneinrättningar (Riksbanken och Diskonterna), der handel och näringar i allmänhet erhålla sina lån. Omgången att hemta dessa lån i en särskild inrättning torde för sådane industriidkare vara öfverflödig. Jag måste till och med anse det för dem vara en fördel, om de kunna få begagna såsom kreditiv en större del af den försträckning de hittills haft under form af lån, som borde hvar nionde månad omsättas. Då det dessutom synes som det vore vissa större industriidkare och bolag, hvilka hittills haft på en gång stora andelar både af dessa diskontlån och af de så kallade förlagslånen, och desamma möjligen under en tredje form innehåft lån och kreditiv i Riksbankens Lånekontor, under det måhända andra industriidkare

saknade motsvarande fördel, så synes mig en förändring i dessa förhållanden äfven vara påkallad af omtanke för allas lika rätt. Jag anser således att utan olägenhet för den större industrien det belopp, som af densamma varit i Manufakturdiskonten disponerad, från denna kan indragas, emot det att i Riksbankens Diskontkontor en motsvarande summa anvisas till kreditiv åt större industriidkare.

Deremot tilltror jag mig icke för närvarande, då industrien är i en mera tryckt ställning, föreslå en minskning i de fonder som återstå, anvisade dels såsom förlagslån åt nya och förbättrade fabriksinrättningar, dels såsom diskontlån åt mindre industriidkare och Eskilstuna stads förläggare och manufakturister. En *allmän* inskränkning af lånerätten kunde, under det den blefve en olägenhet för den mindre industriidkaren, möjligen blifva för den större en fördel på det sätt, att inskränknigen i lånerätt föranledde en förminskad konkurrens. Jag tror således att man bör akta sig för att, utan nogare utredning, företaga en minskning i Manufakturdiskonten på det sätt, att minskningen fördelades lika på alla. — Det har blifvit uttaladt af en af vårt lands skarpaste tänkare, att det Europeiska samhällets största framtidsfara ligger uti kapitalets alltmer öfverhandtagande magt öfver arbetet. Att tiden går i den rigtningen framåt, att inom näringarne den kapitalfattige har alltmera svårighet att bestå i kampen mot den mäktige, derom kan väl svärigen finnas något tvifvel; likasom att detta blir en tvungen följd af industriens stora utveckling. Men att utan trängande tvång påskynda farten i denna rigtning torde för oss vara oklokt.

Efter afdrag af osäkra fordringar utgjorde Manufakturdiskontens egen fond vid 1865 års slut (enligt Rev. Ber. p. 4) 1,545,000 R:dr. Om denna egna fond reserveras för förlagslånen, enligt Utskottets utredning utgörande vid 1867 års slut, jemte de så kallade anståndslånen, ett belopp af . . . . . 832,000 R:dr.
 för Eskilstuna fristads förläggare och manufakturister, då utgörande 329,000 „
 samt för mindre industriidkare (då till antalet 105) utanför Eskilstuna, som vid nämnda tid innehade lån (med 20,000 R:dr såsom högsta lånebelopp) . . . . . 635,000 „
 utgörande tillhopa 1,796,000 R:dr,

så skulle ett kreditiv på Riksbanken af 500,000 R:dr vara tillräckligt för att både tillhandahålla mindre industriidkare — de som under föregående år haft lån till högst 10,000 R:dr — en högre lånetillgång i Manufakturdiskonten än den de hittills egt, och ett öfverskott ändock finnas till höjande af förlagslånefonden till det af Kongl. Maj:t bestämda belopp. Endast under utredningsåret torde för Manufakturdiskontens egen räkning ett något högre kreditivbelopp möjligen vara nödigt.

Med öfverlemnande åt Bankofullmäktige att närmare uppgöra sättet för liqvigationen och formen för den låneförsträckning, som borde åt den större industrien reserveras, har jag ansett att kreditivet till Manufakturdiskonten kunde under år

1869 inskränkas till 750,000 R:dr, för att derefter endast utföras med 500,000 R:dr årligen, under vilkor att det sålunda Manufakturdiskonten främtagna beloppet öfverfördes till handels- och näringsdiskontfonden, för att der i vanlig ordning tillhandahållas den större industrien och företrädesvis de industriidkare och bolag, som förut haft lånerätt i Manufakturdiskonten. Och borde, för den händelse kreditivet på detta sätt blefve minskadt, Riksdagen i underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t redogöra för syftet af den företagna minskningen, i ändamål att förändrade föreskrifter för lånerättens begagnande i Manufakturdiskonten måtte af Kongl. Maj:t meddelas.»

af Herrar *J. Rundbäck* och *J. Lindström*.

vid § 45 i Bankoreglementet:

af Herr *J. Ekman*: »Emot Utskottets beslut att bibehålla 45 § oförändrad får jag reservera mig af det skäl, att jag icke kan anse med Bankens ändamål förenligt att till en bestämd ränta af 4 procent medgifva ett kreditiv af 900,000 R:dr till Jernkontoret för att sätta bemälda institution i tillfälle att med den deraf uppkommande räntevinst anställa rön och försök i jernstillverkningen. Huru viktig denna angelägenhet än må synas i och för sig, lär dock icke kunna begäras att Banken mera skall understödja denna näringsgren än hvilken annan för landet naturlig näring som helst, aldraminst då Jernkontoret, som eger ett kapital af mera än 4 millioner jemte obegränsad kredit, icke lär behöfva denna förmån på Bankens, det vill säga allmänhetens bekostnad. Deremot anser jag, att Utskottet hade bort tillstyrka Riksdagen att, till förekommande af den rubbning i Jernkontorets rörelse, som en hastigare indragning af detta kreditiv, hvaraf vid 1867 års slut voro begagnade R:dr 582,620, möjligen skulle kunna förorsaka, medgifva Kontoret fortsatt kreditiv rätt till ett efter behofvet afpassadt belopp, under vilkor, som å ena sidan icke kunde anses för Banken förlustbringande men å den andra frikallade Jernkontoret från de förpligtelser, som blifvit satta i samband med den å kreditivet erhållna räntevinsten.»

Uti denna reservation instämde Herr *C. F. Carlson*, som i stället för ordinarie ledamot varit i Utskottet tillstädes vid denna §:s pröfning, samt Herr *J. Rundbäck*; hvarjemte Herr *J. Lindström* anmälde, att han, till följd af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen, ej närvarit vid ärendets behandling i Utskottet.

vid punkten 6:o.

Herr Friherre *W. F. Tersmeden* anmälde, att han icke närvarit vid behandlingen af det i denna punkt förekommande ärende.

af

af Herr *C. A. Mannerskantz*: »Då jag anser det företräde, som hittills för belåning af vågförda effekter och diskontering af vaxlar funnits stadgad med hänseende till både Riksbankens fördel och säkerhet och allmänna rörelsens fordringar, hafva varit väl berättigadt, föreslår jag,

att 2 mom. af 52 § må förblifva oförändrad.»

af Herr *A. Th. Wijkander*: »Så länge Riksbanken har särskilda lånefonder och särskilda kreditiv för särskilda klasser af lånebehöfvande, synes stadgandet i nu gällande § 52 af Bankoreglementet, det utlåning mot pant af vågförda effekter samt vaxeldiskontering böra ega företräde framför annan belåning, icke följdriktigt kunna ännu borttagas. Snarare torde, till underlättande af den upplåning hvilken för Staten sjelf numera inom landet tid efter annan ifrågakommer och till befrämjande af ett inhemskt fondsystem, detta stadgande, så länge det bibehålles, i stället kunna och böra utsträckas till utlåning mot pant af Statens egna obligationer. På dessa skäl hemställer jag vördsamt,

att berörda § måtte med dess nuvarande lydelse bibehållas, endast med den förändring, att orden: »utlåning mot pant af vågförda effekter och vaxeldiskontering sker företrädesvis framför annan utlåning» utbytas emot orden:

»utlåning mot pant af Statens obligationer eller vågförda effekter äfvensom vaxeldiskontering sker företrädesvis framför annan belåning.»

vid punkten 7:o.

af Herr *J. Rundbäck*: »På skäl motionären Magnus Svensson i sin motion anfört, har jag ansett, att den fond, som är afsedd för utlåning med omsättningsrätt, utan fara kunde och borde ökas med 2,400,000 R:dr.»

vid punkten 8:o.

af Herr *J. Ekman*, som ansett att förbindelse mot hypotek af löpande förskrifning likaväl borde kunna, för erhållande af lån ur handels- och näringsdiskonten, utan begagnande af kommissionär, till Banken och Lånekontoren insändas, som de slag af förbindelser, anvisningar m. m., hvilka, enligt Utskottets förslag, borde tillerkännas en dylik förmån.

Uti denna reservation instämde Herrar Friherre *G. O. Peyron* och *G. de Maré*.

Herrar *C. J. Malmsten* och *C. J. L. Lönnberg* anmälde, att de ej närvarit vid behandlingen af det i denna punkt intagna förslag, enligt hvilket lånesökande

Bih. till Riksd. Prot. 1868. 6 Saml. 1 Afd. 7 Häft.

och räkningshafvare skulle ega att direkt korrespondera med Diskont- och Lånekontoren.

vid punkten 10:o.

af Herr Friherre *W. F. Tersmeden*, som ansåg att minimum för kreditiv borde bibehållas vid 1,000 R:dr.

af Herr *A. Th. Wijkander*: Då Utskottets ordförande vid sammanträde den 23 innevarande Mars anmälde, att muntligen blifvit honom meddeladt, »att Stats-Utskottet beslutat begära gemensamt sammanträde med Banko-Utskottet för öfverläggning angående det åt Riksgälds-kontoret beviljade kreditiv,» men sistnämnda Utskott sådant oakadt »då någon officiel underrättelse härom ej meddelats,» icke ansåg sig böra längre uppskjuta behandlingen af detta ärende, utan *samma dag* till pröfning företog § 60 af Bankoreglementet, hvilken § handlar om berörda kreditiv, samt då sedermera officiel framställning i ämnet från Stats-Utskottet ingått och sålunda Sammansatt Stats- och Banko-Utskott måste i grundlagsenlig ordning upptaga och behandla detta ärende, får jag vördsamt hemställa,

att § 60, i hvad den rörer Riksgälds-kontorets kreditiv, må till Banko-Utskottet återremitteras.

Vidare har Utskottet i mom. 3 af ifrågavarande § föreslagit en nedsättning af minimi-beloppet för enskildes kreditiv från 1,000 R:dr till 500 R:dr, men då antalet kreditiv-sökande redan är större än att de begärda beloppen kunna utan afkortning beviljas; samt då mera aflägset boende personer svårigen kunna finna med sin fördel förenligt att hafva kreditiv till så ringa belopp som 500 R:dr R:mt, hvadan ifrågavarande nedsättning skulle på hela landets, särdeles de större industri-idkarnes, bekostnad komma Stockholm och de städer, inom hvilka lånekontor äro inrättade, samt deras närmaste omgifningar nästan uteslutande till godo, får jag vördsamt hemställa,

att mom. 3 af § 60 må oförändradt bibehållas.

vid punkten 12:o.

af Herr *J. Ekman*, som ansett obehöfligt, att »Svenska statsobligationer» intagas bland de i detta moment förtecknade säkerheter, då desamma måste anses innefattade under den redan der befintliga rubrik, »publika papper.»

vid punkten 14:o.

af Herr *J. Rundbäck*: »Då jag anser, att sedelutgivande banker böra ega lika liten rätt att insätta medel på upp- och afskrifnings- samt depositräkning som

till kreditiv, så har jag icke kunnat instämma i Utskottets förslag att lemna 62 § i denna del oförändrad.»

vid punkten 15:o.

af Friherre *W. F. Tersmeden* och Herr *J. Ekman*, som ansett § 63 i Banko-reglementet böra oförändrad bibehållas.
